

Анализ на ситуацията и оценка на потребностите в Община Елена

Доклад

Месец Юни 2015

1 Въведение

Ситуационният анализ и оценката на потребностите на рисковите групи в Община Елена е етап от процеса на стратегическо планиране на социалните услуги на общинско и областно ниво и разработване на Стратегия за развитие на социалните услуги в Община Елена и Област Велико Търново за периода 2016-2020 г.

Общинското планиране се осъществява с прякото участие на всички заинтересовани страни – общинска администрация, ОБС - Елена, дирекция „Социално подпомагане” гр. Елена, ДБТ гр. Велико Търново - филиал Елена, ръководители на социалните услуги, РУМВР гр. Елена, МКБППМН към Община Елена. Проучването е координирано от работна група, която е определена със заповед на кмета на Община Елена и включва представители от общинска администрация, Общински съвет- Елена, Дирекция „Социално подпомагане” гр. Елена, Дирекция „Бюро по труда”- филиал Елена, районна прокуратура и ръководители на социални услуги и институции на територията на общината.

Предварителният аналитичен доклад обобщава резултатите от проучването и оценката на потребностите от социални услуги в Община Елена и ще допринесе за изработване на общинска стратегия и планиране на дейности за подобряване качеството на живот на населението на община Елена. Анализът е съобразен с приоритетите, заложиени в Общинския план за развитие, Общинската стратегия за закрила на детето и Програмата за закрила на детето.

Събирането на статистическата информация за състоянието на Община Елена по различни показатели, изготвянето на карти – описание на социалните услуги, както и проучването на потребностите на целевите групи и планирането на социалните услуги се извърши през месеците май - юни 2015 г. Проведени са работни срещи, на които са обсъждани проблемите в социалната сфера, идентифицирани са потребностите на конкретните рискови групи и тенденциите в развитието на социалните услуги на територията на общината.

2 Методология

2.1 Цели и обхват на проучването

Проучването на ситуацията в Община Елена е фокусирано върху нуждите от социални услуги, политики и мерки за социално включване на уязвимите общности и групи от населението в общината. Оценката на потребностите е необходима, за да може планирането да отговори на реалните нужди от социални услуги за рисковите групи, да съответства на реалните възможности и капацитет на местните и други партньори за развиване на съществуващите социални услуги и разкриване на нови и да съответства на дългосрочните тенденции в развитието на Община Елена. Основната цел на анализа е определяне на нуждите на рисковите групи на територията на общината, планиране и осигуряване на качествени социални услуги, развиване на вече съществуващите и

предоставяне на нови такива, подобряване на достъпа до тях от нуждаещите се жители на община Елена.

Целите на проучването са:

- Да се очертае общата социо-демографска и икономическа картина на населението в Община Елена – проблематика, настояща ситуация и тенденции в развитието;
- Да се анализират факторите, които създават рискове пред общности и групи по отношение на тяхната социална интеграция и социализация;
- Да се определи кои са индивидите и групите в риск – какви са техните характеристики, брой и териториално разположение, какво е отражението на рисковите фактори върху тях;
- Да се оценят възможностите на наличните ресурси, както и подкрепа на идентифицираните групи в риск чрез развитие на социални услуги, мерки за преодоляване на създадените проблеми и за превенция на риска.

Обхватът на темите на проучването включва широк кръг социо-икономически проблеми, демографски тенденции, общо състояние на социалните услуги в Община Елена, като осигурени ресурси (финансови и човешки), достъп, капацитет и качество на наличните услуги.

Териториален и времеви обхват.

Анализът обхваща територията на Община Елена. Планираните услуги и мерките за социално включване ще се изпълняват в общината през периода 2015 – 2020 година.

Изводите от анализа на ситуацията и събраните данни са важни за адекватно планиране на предвижданите социални услуги.

2.2 Методи за проучването и анализ на ситуацията в Община Елена

Работната група работи за изработването на пълен анализ на ситуацията и оценка на потребностите от социални услуги, като база за изработване на адекватна общинска стратегия и план за развитие на социалните услуги, които да допринесат за решаване на социалните проблеми на населението в Община Елена.

Използваните методи за събиране на информация включват:

- Систематизиране и обобщаване на статистически данни, регулярно събирани от общинска администрация и местно-базираните държавни институции;
- Събиране на допълнителна статистическа информация за разпределението на ключови рискови групи и ползватели на социални услуги по населени места;
- Среци и дискусии на представители на общинската администрация, Дирекция «Социално подпомагане», ръководители на социални услуги в общината, ДБТ, МКБППМН и др.

Налични източници на информация:

- Информация, анализи и данни от Дирекция «Социално подпомагане» гр. Елена;
- Статистически бази-данни, събирани и актуализирани от:
  - институции на областно ниво - ТСБ, СУ на НАП, НОИ, ДБТ;
  - общинска администрация Елена – ГРАО и дирекциите, отговорни за социални, образователни и хуманитарни дейности и други;
- Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, РУМВР - Елена, Детска педагогическа стая, които текущо документират своя опит и практика и разполагат със статистика за специфични групи на деца в риск;
- Данни, документация и експертиза за действащите социални услуги в община Елена;
- Училища, детски градини, лични лекари и други, които разполагат с информация за състоянието на свързаните сектори със социалните услуги.

След получаване на статистическите данни е направена оценка, за да се открият проблемните места и да се определят съответните потребности от развитие на социалните услуги. Проведени са разговори и с ръководителите на социалните услуги, установени са проблемни моменти и са очертани направленията за работа.

3 Описание на ситуацията в община Елена

3.1 Обща характеристика на общината

Община Елена е разположена в Северния централен район на Република България и заема най-южните части на област Велико Търново, високите части на Предбалкана и Балкана, като границите ѝ достигат до Старопланинското било по северните склонове на Средна Стара планина (Елено-Твърдишкия дял) и предпланините северно от него. Граничи с шест общини от пет области: на север и северозапад съответно с Община Златарица и Община Велико Търново; на североизток - с Община Антоново от област Търговище; източната граница е с Община Сливен; на юг, по билото на Стара планина, граничи с общините Твърдица от област Сливен и Гурково от област Стара Загора.

Град Елена отстои на 41 километра от град Велико Търново; на 20 километра от град Златарица; на 71 километра от град Антоново; на 75 километра от град Котел; на 79 километра от град Сливен; на 40 километра от град Твърдица; на 52 километра от град Гурково. Територията на общината е 671,39 квадратни километра и е с надморска височина от 100 до 1536 метра. Релефът е разнообразен - от хълмисто-равнинен в северните части до ясно изразен планински в южните, характеризиращ се със стръмни склонове и дълбоко врязани речни долини. Преобладаващите терени са с надморска височина 300-600 метра и наклони 20-30 градуса, което утежнява условията на ползване.

На територията на общината се намират природните резервати „Бяла крава”, представляващ планинска местност с букови гори и варовикови скали и „Хайдушки чукар”, на територията на който има вековни букови и дъбови гори. Важна природна забележителност е връх „Чумерна” (1536 метра), който е най-високият връх в Елено-Твърдишкия дял на Стара планина.

Климатът в община Елена е умерено-континентален с характерни за планинските райони климатични явления. В котловината преобладават летните валежи, които помагат да се запази свежестта и зеленината на растителността в околностите на града до късна есен. Снежната покривка се появява обикновено в началото на декември и се губи около средата на март. Въздухът е чист и благоприятства лечението на астма и белодробни болести. Това се дължи предимно на младите иглолистни насаждения и гъстите широколистни гори, разположени върху значителна част от повърхността на котловината.

Почвената покривка е пъстра и разнообразна. Почвите са предимно плитки светлосиви и кафяви горски, а по поречията на реките в тесни ивици- алувиално-ливадни. Основни почвообразуващи скали са: пясъчници, мергелни шисти, варовици, конгломерати и др. Хумусният хоризонт е тънък (10-15 см). Голямата нарязаност на релефа и изсичането на горите са създали условия за силно развитие на почвена ерозия.

Община Елена е богата на водни ресурси. Изворите, разположени в планинската част, дават началото на по-големите реки Веселина, Костелска, Еленска, Мийковска и Бебровска, които са притоци на река Златаришка. Водните течения имат посока юг-север. Речните русла са с големи наклони, вдълбани от ерозионни процеси. Реките са с дъждовно-снежно подхранване. Дебитът им е непостоянен, като пълноводието е през пролетния сезон. Освен тези реки, територията на общината е прорязана от множество малки и големи долове с непостоянни водни течения.

Преди години на река Веселина е изграден язовир "Йовковци", разположен почти изцяло на територията на общината, от който се водоснабдяват повече от 25 населени места -

градовете Велико Търново, Горна Оряховица, Лясковец, Стражица, Златарица, Елена, Дряново и други. Язовирът предлага добри условия за спортен риболов.

Освен този язовир, има изградени още осем микроязовира, ползвани предимно за напояване и развъждане на риба за любителски риболов. Повърхностните и подземни води са изцяло зависими от климатичните фактори и изменението в състоянието и режима им следват изцяло тяхната промяна.

В общината няма открити залежи на полезни изкопаеми. Единствено речните русла се използват като източници за добиване на инертни материали.

Община е богата на горска растителност. Най-разпространени от широколистните дървесни видове са дъб, габър, явор, липа, бук и др. Като техни спътници се срещат бряст, клен, ясен, череша, круша, киселица и др.; от храстите най-често се срещат глог, шипка, леска, дрян и др.

Община Елена се състои от 124 населени места, от които град е само общинският център. Три от селата са центрове на кметства - Беброво, Константин, Майско, а в 19 от останалите села са назначени кметски наместници. Основната част от населението е съсредоточено в града и в няколко по-големи села, разположени по основните пътища.

Голяма част от населените места са с население до 50 души. Това са села, разположени в планинската част на общината. В тях живеят предимно хора на пенсионна възраст. Повече млади хора има в селата с преобладаващо малцинствено население - Беброво, Каменари, Константин и Майско.

3.2 Население – демографска характеристика

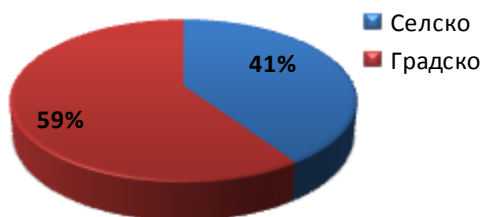
Броят на населението в общината се определя до голяма степен както от естественото демографско възпроизводство, от урбанизационните и административно-териториални промени, така и от темповете на социално-икономическото развитие. Населението на община Елена по данни на служба ГРАО – Елена към 31.12.2014 г. е 10 237 души, в това число 4958 (48,44%) мъже и 5279 (51,56%) жени. До 18 годишна възраст са общо 1615 или 15,7 % от всички.

Брой деца по възрастови групи към 31.12.2014 г. (в регистрите на служба ГРАО)

1. Общ брой деца	1 615
2. Деца от 0 до 7 г. включително	559
3. Деца от 8 до 14 г. включително	677
4. Деца от 15 до 18 г. включително	379

Разпределението на населението в община Елена е в полза на градското население – 59%, или 6 087 души, а останалите 41% или 4175 живеят в селата.

Процентно изражение на градско и селско население в община Елена към 31.12.2014 г.(по данни на ТСБ)

По данни на ТСБ към 31.12.2014 г. населението в трудоспособна възраст е 5 174 души или 57,56%, от които: мъже 2794 и жени 2380.

Брой пенсионери към 31.12.2014 г. / по данни на НОИ/:

1. Пенсионери (общо)	2990
2. Пенсионери с пенсии за стаж и възраст	2216
3. Пенсионери с пенсии за инвалидност	446
4. Пенсионери с пенсии за инвалидност, ненавършили пенсионна възраст	319
5. Пенсионери със социални пенсии	9

Разпределението на населението по-големите населени места е следното (по данните на ГРАО община Елена и Д „СП”- Елена)

Име	Разстояние до общинския център	Население	Общ брой деца	Брой ученици	Брой деца с увреждания	Брой възрастни хора с увреждания	Брой самотно живеещи стари хора
Град Елена		5604	936	566	21	404	20
С. Константин	17	1022	283	89	1	61	4
С. Майско	26	783	304	166	6	44	3
С. Беброво	12	234	44	36	0	14	6
С. Каменари	20	231	47	15	1	14	10
С. Палици	12	158	32	7	0	13	6
С. Илаков рът	10	134	45	9	0	14	5
С. Чакали	13	89	6	2	0	3	2
С. Буйновци	10	68	5	0	0	3	1
С. Дрента	25	59	1	0	0	4	17
С. Марян	10	91	2	0	0	13	1

Най-голям дял заема населението в общинския център, следвано от това в селата Майско, Константин, Беброво и Каменари.

По данни от ТСБ към декември 2014 г. разпределението на населението по образователна степен показва, че най-голям дял от общото население заемат лицата със средно образование – 3 595 души (47,1 %), с основно образование – 2 250 души (29,5 %), с по ниско от основно образование 826 души (10,8), с висше – 963 души (12,6 %).

Очертаващата се тенденция на увеличаване на отрицателния прираст поради влошена демографска структура и засилващите се икономически проблеми, предполагат намаляване на броя на населението. Това има силно негативно влияние върху социално-икономическото развитие на общината.

По данни на ГРАО община Елена и ТСБ

	2012 г.	2013 г.	2014
Население, бр.	10 543	10 471	10 262
Раждания, бр.	86	76	69
Раждания на майки под 18 г. възраст, бр.	15	14	8
Починали деца от 0 до 1 год., бр.	1	0	0
Починали деца от 1 до 5 год., бр.	0	0	0
Изоставени новородени, бр	0	1	2
Регистрирани аборти, бр	13	21	18

През целия изследван период броят на населението в общината намалява, което съответства на тенденциите характерни за област Велико Търново, северен централен район и страната като цяло. Друга обезпокоителна тенденция за общината е застаряването на населението, регресивният тип възрастова структура в резултат на отрицателните демографски тенденции. В по-малките села по-голямата част от жителите са над 65 годишна възраст, а броят на самотните стари хора сред тях преобладава.

Осигуряването на заетост и ограничаването на безработицата са болезнена, но ключова сфера за управление на централно и местно ниво. След години на постепенно подобрене на пазара на труда в страната, доведе до чувствително намаляване на безработицата. Целите и действията за овладяване на неблагоприятните тенденции се съсредоточават върху ограничаването от една страна на негативните последици на пазара на труда в резултат от кризата и от друга страна, в подкрепа на бизнеса чрез осигуряване на качествена работна сила. На територията на община Елена са налице предпоставки за предприемането на действия и в двете посоки на интервенция, но ниската квалификация на работната ръка и неблагоприятното положение на малцинствените групи на пазара на труда поддържат едно традиционно ниско ниво на заетост и високо ниво на безработица.

Неблагоприятната демографска ситуация на територията на община Елена определя тенденция за трайно намаляване на населението в трудоспособна възраст. Като последицие от икономическата криза се наблюдава понижаване на икономическата активност на лицата на възраст между 15 и 64 навършени години, намаляване на коефициента на заетост и нарастване на коефициента на безработица.

Анализът на данните показва, че в община Елена икономически активното население съставлява по-малко от половината от общия брой на населението над 15 годишна възраст. Това е индикатор за непълноценното оползотворяване на трудовия потенциал на населението и се явява значим проблем за социално-икономическото развитие на общината. Тази негативна тенденция е свързана и с последиците от икономическата криза в страната, която рефлектира пряко върху заетостта на населението. Териториалното разпределение на икономически активното население в общината показва известни различия по населени места. С относително по-нисък дял на икономически активното население са по-малките селища на общината, което се дължи на относително по-високия дял на населението в над трудоспособна възраст в тези населени места.

Съотношението между населението под трудоспособна възраст, в трудоспособна и над трудоспособна възраст е следното:

По официални данни на ТСБ – Велико Търново, хората в над трудоспособна възраст към 31.12.2014 г. са 2 515 бр., т.е 24,5% от населението на общината. Трудоспособното население към същата дата е 5 174 бр., т.е 50,4%, а това под трудоспособна възраст 1 299 бр., или 12,7%.

Към 31.03.2015 г. безработните лица регистрирани в БТ – Елена са 811 бр. лица, от които мъже 390 бр. и жени 421 бр. По данни на бюроа безработните лица с висше образование в община Елена са 31 бр., като областите на образование са следните:

- хуманитарни и изкуства -1 бр., образование – 1 бр., общество/икономическо/право – 6 бр., математика и обществознание – 2 бр., техника и технологии – 3 бр., услуги/транспорт и др. – 18 бр. Лицата със средно образование са 91 бр., а с основно и по ниско – 433 бр. Продължително безработни лица от 1 до 2 год. - 205 бр., а тези над 2 год. - 166 бр. Хората с намалена работоспособност, които имат регистрация в бюроа по труда са 19 души.

По официални данни от преброяването на населението през 2011 г. община Елена е със смесен етнически състав – 6 753 българи, 1 339 турци, 574 роми, други 26, а 78 души не са се самоопределили.

Демографската картина за община Елена е неблагоприятна и следва тенденцията в страната. Населението застарява, както в резултат на естествените процеси на раждаемост и смъртност, така и в резултат на засилените миграционни процеси. Това има своето пряко

следствие за създаване на предпоставки за повишен риск от социална изключеност в определена възрастова група (възрастни хора), която с годините се разраства.

Изводи:

- Населението на община Елена застарява;
- За периода между последните две преброявания населението на общината намалява.

3.3 Икономическо развитие на община Елена

През периода 2007-2013 г. развитието на икономиката на община Елена е подчинено на две основни събития, които силно повлияват социално-икономическото развитие на страната като цяло – влизането на България в ЕС през 2007 г. и финансовата криза, чиито първи признаци в световен мащаб започват да се усещат още през 2007 г., като кризата засяга страната ни с известно закъснение.

По отношение структурата на местната икономиката на община Елена също не се регистрират промени, като тя продължава да има промишлено-аграрен характер. Основните структуроопределящите сектори са: преработваща промишленост, селско/горско и ловно стопанство, търговия, строителство, транспорт.

По обем произведена продукция лидер в секторната йерархия е преработващата промишленост, следвана от селското стопанство и търговията. През последните години се наблюдава стабилно развитие и в сферата на обслужването. Водещ отрасли в него е: „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети”.

Голям брой малки и микро-предприятия на територията на общината осъществяват дейност в отрасъл „Производство на храни, напитки и тютюневи изделия”. От тях най-големи са – „Би Си Си Хандел”, което през анализирания период се утвърждава на регионалните пазари в страната, а също така е и едно от първите млекопреработвателни предприятия в страната, което получава одобрение от Европейската комисия за износ в страните от Общността.

Други частни предприятия в общината са: „Ремел” АД, „Ремби” АД (проезводство на ремаркета и др.), „Елба - 99” АД (дърводобив и дървопреработване), „Брилянт Търновград” АД- Велико Търново, клон Елена, ЕТ „Виктория къмпани ГД” (шивашка промишленост), „Криейшънс” ЕООД град Елена. Работят и няколко фирми, които се занимават със строителство. Строителните фирми в общината осъществяват дейност най-вече в сферата на жилищното строителство и строително-ремонтните услуги, поддръжката на пътната и уличната мрежа и благоустрояването. За дейността на строителството е създадена и съответната инфраструктура: бетонови възли, арматурни дворове, складове за строителни материали и др.

Сферата на услугите в община Елена се развива с относително по-устойчиви темпове от останалите два икономически сектора. Това се дължи на няколко отрасли с обслужващ характер, които се развиват успешно през последните години. Това са отраслите: „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети”, „Хотелиерство и ресторантьорство” и „Транспорт, складиране и пощи”. В сектора „Услуги” отрасълът със структуроопределящо значение за местната икономика на община Елена е търговията. Въпреки нейната обща привлекателност като дейност, генерираща бърза печалба при минимум разходи и извършваща интеграция между производство и потребление, нейният дял в общите стойности на ключови финансови показатели за местната икономика е все още ограничен.

На територията на общината работят две Държавни горски стопанства – „Елена” и „Буйновци”. В общината функционират 4 общински фирми: "Буковец" ЕООД, "Елена автотранспорт" ЕООД, "Еленски балкан" ЕООД и „Хоспис Елена” ЕООД гр. Елена.

Селско стопанство

Физико-географските характеристики на община Елена не предполагат развитие на интензивно земеделие. Най-голям дял в площоразпределението се пада на горските територии - 55,7%. Това е обяснимо, като се има предвид предимно планинския и силно залесен характер на общинската територия. Земеделските територии заемат около 1/3 от площта на общинската територия (38,9%), като в тяхната структура преобладават нивите (25,8%). Значително по-нисък е относителният дял на трайните насаждения (4,4%) и на терените за аграрна инфраструктура (1,7%). Прави впечатление фактът, че нарушените територии за възстановяване заемат незначителна част от общинската територия (0,0035%), което е показател за нейната съхраненост и много добрите ѝ екологични качества. Предвид характера на селскостопанската дейност в общината, земеделските стопани идентифицират предимно площи, които използват за паша на животните или косят. Сравнително малък е дялът на площите, които са очертани като обработваеми земи и трайни насаждения, но се наблюдава тенденция за увеличаването им в периода 2011-2014 г.

Основните фактори, ограничаващи развитието на растениевъдството са свързани основно с недостиг на финансови средства за уедряване и модернизиране на производството. Наблюдава се и слаб интерес на производителите към възможностите за сдружаване в организации на производители. Почвените и климатични условия, както и характерът на релефа определят до голяма степен и вида на основните култури, които се отглеждат в община Елена. Тяхната номенклатура е твърде ограничена. Посевните площи се използват за отглеждането основно на зърнени култури (пшеница, ечемик, царевица) и картофи. Пшеницата е зърнената култура, която участва активно, както в удовлетворяване на вътрешното търсене и потребление, така и във външнотърговските потоци.

Аронията също е култура с голям потенциал за развитие на територията на община Елена. Фирма „Сортоизпитване – Елена” ООД произвежда разсад от арония, плодове от арония, оказва селскостопански консултации и извършва сортоизпитване. Полезно би било да се увеличат разсадниковите площи, в които да се отглежда посадъчен материал за създаването на нови площи с трайни насаждения от сливи, ябълки, вишни, череша, малини, касис, арония, къпини, ягоди и др.

Животновъдство също е сектор, който се нуждае от допълнителни стимули за неговото реабилитиране след практически пълната ликвидация на формите на концентрирано фермерско животновъдство. Община Елена е с големи традиции в животновъдството и с благоприятни условия за развитие, както на преживното животновъдството (наличие на 5 150 дка ливади и 27 527 дка мери и пасища), така и на свиневъдството и птицевъдството. На територията на община Елена, подобно на ситуацията в растениевъдството, преобладава отглеждането на малки стада от животни в малки стопанства. Отрасълът е ориентиран основно към самозадоволяване на населението. Малка част от продукцията има стоков характер и това е валидно основно за **говедовъдството**. В община Елена има частни животновъди, които отглеждат преди всичко едър рогат добитък и овце. Те са обезпечени с фуражи собствено производство, което намалява себестойността на животинската продукция и повишава качеството ѝ.

Като особено перспективно за община Елена се очертава **пчеларството**. В община Елена има производители на различни видове биологично сертифициран пчелен мед с отлични качествени показатели. Има потенциал за увеличаване на дела на биологичното пчеларство в общината.

Горско и ловно стопанство

Значителният по размери горски фонд в община Елена се стопанисва от две Държавни горски стопанства – ДГС „Елена” и ДГС „Буйновци”. Общата площ на горския фонд,

стопанисван от ДГС „Елена” е 31 371ха. По формата на собственост той е разделен както следва: 75,4% държавен горски фонд, 14,5% частен горски фонд, 10% от него е общински горски фонд. В структурата на горите (по видове) преобладават издънковите (30,0%), следвани от широколистните високостъблени (22,0%) и иглолистните (15,0%). Средногодишното ползване на дървесина по действащия Лесоустроитвен план на ДГС „Елена” е 54 049м³.

Второто Държавно горско стопанство – ДГС „Буйновци” стопанисва горите в южната част на община Елена. Общата му площ е 15 044,1ха. По формата на собственост той е разделен както следва: 79,05% държавен горски фонд, 10,60% частен горски фонд, 10,35% общински горски фонд. В структурата на горите (по видове) преобладават широколистните високостъблени (46,44%), следвани от иглолистните (24,69%) и издънковите и нискостъблените (10,47%). Средногодишното ползване на дървесина по действащия Лесоустроитвен план на ДГС „Буйновци” е 25 680м³. Дърводобивът на територията на община Елена е насочен основно към добиване на дърва за горене и в значително по-малка степен към добив на строителна дървесина и дървесина за нуждите на производството на мебели.

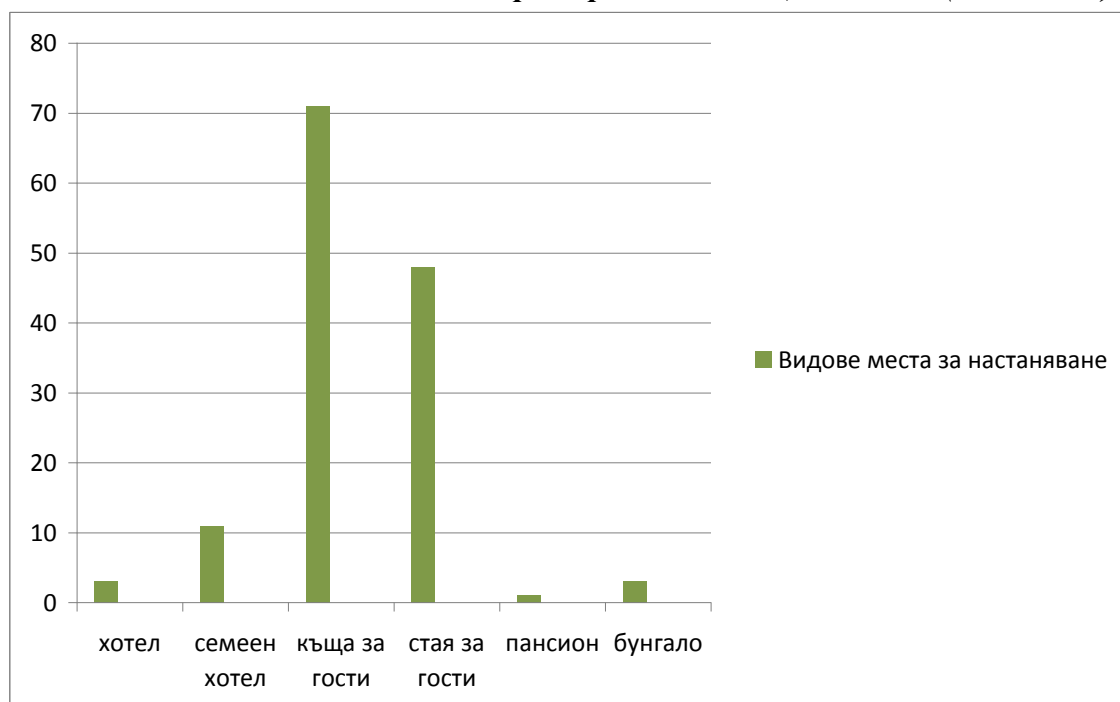
Съгласно ловно-стопанското райониране на България, южната част на община Елена попада в района на Средна Стара планина от Старопланинската област, а северната част - в средния район на Предбалкана. Разнообразието в орографията на терена, съчетано с варирането на климата и голямата лесистост са предпоставка за благоприятните екологични условия, които обуславят видовото богатство на дивеча в района. Местообитанията в Стара планина са типично едродивечови. Богатата хранителна и защитна база дава възможност за целогодишно наличие на богат и разнообразен дивеч. Най-често тук се срещат дивата свиня, сърната и благородният елен, чиито запаси за съжаление през последните години сериозно намаляват, за което “способства” както браконьерството, така също намалените грижи от страна на ловните дружинки и оторизираните органи, увеличеният брой на хищниците, навлизането в ловните полета на нови “собственици” и т.н.

Местообитанията в по-ниските части на Предбалкана са предимно дребно-дивечови, на места с благоприятни условия за развъждане и на едър дивеч. Най-често в този район се срещат заек, фазан, яребица, гургулица, но значителната лесистост и верижното свързване на горските комплекси предоставят благоприятни условия за развъждане и на дивата свиня и сърната. По време на зимния прелет по главните речни течения се срещат диви патици, а понякога и диви гъски.

Туризм

Към 31.05.2015 г. броя на категоризираните обекти за настаняване на територията на община Елена е 137, като легловата база се покачва и се удвоява. Голяма част местата за настаняване не са новопостроени за целта, а по-скоро уплътняват вече съществуващ сграден фонд като променят предназначението му – семейни къщи на село или в града или вили, които се преустройват за посрещане на гости.

Местните предприемачи са предпочели да се концентрират около 2 основни типа обекти – къщи и стаи за гости, които представляват над $\frac{3}{4}$ от общия брой. Този избор е съвсем логичен и отговаря както на мащаба и на духа на общината, така и на възможностите за инвестиции на местните предприемачи. По своята същност тези обекти имат най-голяма роля за устойчивото развитие на туризма на дадена територия и осигуряват допълнителни доходи на представители на местната общност. От друга страна ограничения брой хотели и семейни хотели говори за по-висок процент на самонаетите лица и съответно по-нисък брой на пряко заетите в обслужването в туризма.

Видове места за настаняване на територията на община Елена (май 2015г.)

На територията на общината е **хижа "Буковец"**, разполагаща с 75 места, и **хижа "Чумерна"** - 70 места - разположена в подножието на едноименния връх. **Връх Чумерна** е най – високото място в Еленската община – 1536 м. Районът е подходящ за практикуване на множество зимни спортове, сред които ски – туризъм, сноуборд, ски – бягане, ски – ориентиране, туризъм. В близост до хижа "Чумерна" се намира ски - писта, дълга 750 метра със ски-влек тип " Помагалски " и ски-гардеробна към хижата със 100 чифта ски. По изградената екопътека от връх Чумерна към село Мийковци се стига до другата функционираща ски писта в района. Ски пистата е подходяща както за начинаещи, така и за напреднали скиори. И към пистата на село Мийковци също има ски-влек и ски-гардеробна . Близко до хижа "Буковец" и в околностите на град Елена, в местността "Ушите" са изградени малки ски-писти.

Община Елена разполага с осем полигона за спортно ориентиране и това я прави най-богатата на спортни полигони в България. До хижа „Буковец” има оборудвани маршрути за скално катерене за начинаещи и средно напреднали. Районът е подходящ за организиране и въжен тролей. В лятната жегга се търси най-често прохладата край реките. Най-посещавани са Христовският водопад или кътовете за отдих край село Мийковци. Любителите – пешеходци се възползват най-често от кръговия обновен маршрут – м. Усой – Марков камък – Раюв камък – м. Усой. За любителите на колоезденето Еленският балкан може да предложи разнообразие от вело-маршрути - по асфалтови пътища, по спокойни панорамни пътеки и екстремни спускания през гората.

Пътна инфра структура и транспорт

Пътната мрежа на територията на община Елена се състои от републикански и общински пътища с обща дължина 359,74 км, от които 85.00 км републикански пътища и 274,74 км общински пътища. Гъстотата на пътната мрежа в общината е 0,536 км/кв.км. - над средната за страната , но с ниска категория на изградената пътна мрежа. От републиканските пътища на Еленска територия са само пътища от втори и трети клас, което определя

необходимостта от подобряване на експлоатационното им състояние. Пътищата от втори клас са 34,85 км, а от трети 48,18 км. Липсват автомагистрала и първокласни пътища.

Общинската пътна мрежа е една от най-дългите сред общинските пътни мрежи в страната, което се дължи на голямата територия и многото населени места в община Елена. Това от друга страна предизвиква затруднения при поддръжката на много дългата общинска пътна мрежа. Особено тежко е осигуряването на снегочистването през зимния сезон в общината.

Град Елена е възникнал като селище на важен комуникационен кръстопът – мястото където се пресичат пътищата с направление изток-запад и север-юг. През територията на община Елена днес преминават следните пътища от Републиканската пътна мрежа (РПМ):

- Път II клас – II-53 - от граница с община Златарица – община Елена – граница с община Сливен;
- Път III клас - III-662 - Елена - Твърдица;
- Път III клас - III-551 - от граница с община Велико Търново до Елена;
- Път III клас - III-408 - от с.Константин за гр. Омуртаг.

Пътищата от РПМ осъществяват от една страна връзката между Северна и Южна България посредством трасетата Горна Оряховица – Елена – Сливен и Елена – Твърдица, а от друга страна – връзката между трите прохода – „Хаин Боаз“, „Елена-Твърдица“ и „Вратник“ и на изток до Върбишкия проход, посредством пътя III-551 от Велико Търново за Елена, пътя II-53 от Елена до Майско и път VTR 1078 – Майско– Котел. От с.Константин се отделя път III-408, който свързва път II-53 с гр. Омуртаг, а от там и с гр.Шумен и гр.Варна.

Железопътна инфраструктура

Железопътната инфраструктура на територията на община Елена включва:

- част от жп линията „Златарица-Елена“ с дължина 7,1 км;
- жп гара „Елена“;
- заводското отклонение от жп гара Елена до Завода за строително стъкло – 300 м.

Железопътната линия е пусната в експлоатация през 1974 г. Тя в основни линии е обслужвала Завода за строително стъкло. След неговото закриване товарооборотът по линията спада рязко. С постановление на Министерски съвет от 2003 г. железопътната линия Горна Оряховица - Елена е закрыта като нерентабилна. Трасето на жп линията е с неизяснена перспектива.

Масов обществен пътнически транспорт

Основен масов обществен транспорт в община Елена е автомобилният. Основните направления на изходящите и входящите в общината автобусни линии са към гр. Велико Търново и гр. Горна Оряховица. В гр. Велико Търново се прави връзка с автобусите за страната, а в гр. Горна Оряховица – с влаковете, преминаващи през гара „Горна Оряховица“. За гр. Велико Търново има 8 автобусни линии, а за гр. Горна Оряховица – 5. За град София и град Сливен автобусните линии временно не работят. В границите на община Елена регулярни автобусни линии функционират за селата:

- Константин и Майско - ежедневно;
- Бадевци, Бойковци, Буйновци, Илаков рът, Дрента, Каменари, Костел, Мийковци, Блъсковци и Средни Колиби – само по два дни в седмицата – сряда и петък (или неделя).

Автобусните превози се осъществяват с микробуси поради ограничения брой пътници по съответните направления.

Електроснабдяване

Основен енергоносител в община Елена е електроснабдяването. На територията на община Елена няма селище със статут на населено място, което да не е електрифицирано. Основен източник на електроенергия за областта е националната електроенергийна система, посредством ел. подстанция „Горна Оряховица“ - 220/110/20 кV. В община Елена е изградена

една подстанция „Елена” – 110/20kV, която е разположена източно от града. Подстанцията е с достатъчен капацитет за снабдяване на общината с електричество, като е резервирана с два електропровода 110kV и при необходимост може временно да се снабдява с електричество от община Златарица и Велико Търново по съществуващата мрежа 20 kV. Като цяло електроразпределителната мрежа на общината е реконструирана и поддържана на добро равнище, но има участъци с нарушени механични и електрически параметри. Обслужването на населението на Община Елена се извършва от ЕНЕРГО-ПРО Мрежи" АД.

През юли 2012 г. енергоразпределителното дружество стартира мащабен проект за подмяна и рехабилитация на електроразпределителната мрежа на територията на територията на община Елена и община Златарица, с който се предвижда рехабилитацията на 27 електропровода и ремонт на 32 трафопоста в района на Хаинбоаз и общините Елена и Златарица. Община Елена е сред общините, които традиционно страдат през зимата заради системни аварии. Една от главните причини за крупната реконструкция е това, че електроразпределителната мрежа в тези райони претърпя сериозни щети при тежки зимни условия. Топлоснабдяването на гр. Елена се осъществява от самостоятелни източници – обикновено това са печки на твърдо гориво, електроуреди или самоделно изработени парни инсталации, работещи на твърдо гориво. Община Елена не е газифицирана.

Водоснабдяване и канализация

Водоснабдяването на населените места от областта се осигурява основно от хидровъзел „Йовковци” – район Елена, както и местни водоизточници. Основното водоснабдяване на гр. Елена се осъществява от ВиК „Йовковци” – район Елена. Водата се доставя от язовир „Йовковци”, преминава през пречиствателна станция „Йовковци” и чрез помпена станция „Елена” се доставя посредством довеждащ водопровод 400мм, който се обслужва от ВиК „Йовковци” ООД – В. Търново. Продължение на този водопровод с диаметър 219мм стига до с.Беброво, като водоснабдява с.Руховци, с.Христовци, с.Марян, с.Чакали и с.Беброво.

Град Елена частично се водоснабдява и от съществуващите и все още действащи стари водопроводи – Бадевския, Буков Дол и Дядо Стоянов Кладенец. Останалите села и махали в община Елена са водоснабдени от собствени водоизточници, които се стопанисват от община Елена. В тези населени места през летните месеци има недостиг на вода, което налага ограничения във водоползването. Наблюдава се рязко покачване на консумацията през лятото (питейната вода се ползва за напояване) и затова се прилагат принудителни ограничения във водоподаването, с цел ограничаване на разхищенията. Необходимо е да се изследват възможностите за ползване на питейна вода от язовир „Йовковци” за селищата, които се водоснабдяват от местни водоизточници с недостатъчен дебит сред който е и с.Майско.

Налице е нужда от разширение, реконструкция и изграждане на нова водоснабдителна инфраструктура. Основните проблеми във водоснабдяването произтичат предимно от силно амортизираните мрежи и съоръжения, в резултат на което загубите на вода достигат много високата стойност.

Състоянието на канализационната мрежа е аналогично с това на водопреносната. Стартирало е изграждането на главен канализационен колектор и ПСОВ - гр. Елена, като до момента са инвестирани 6 208 829 лв. Съществуват съществени различия в осигуреността на населените места с канализация по местонамиране. Град Елена е почти изцяло свързан с обществена канализация, в по-големите села канализацията е изградена частично, а в някои такава въобще липсва и се използват септични ями.

През 2009 г. община Елена има одобрена и стартирала Техническа помощ за детайлно разработване на инфраструктурно предложение „Доизграждане на ВиК мрежата и пречистване на водите на гр. Елена”, чийто проект се финансира от ОП „Опазване на околната среда”. Целта е да се подготви качествен и пълен инвестиционен проект за

доизграждане на ВиК мрежата и пречистване на водите на гр. Елена. В процес на изграждане е довеждащия колектор до бъдещата пречиствателна станция за отпадни води, която се очаква да бъде изградена през следващия програмен период 2014-2020 г.

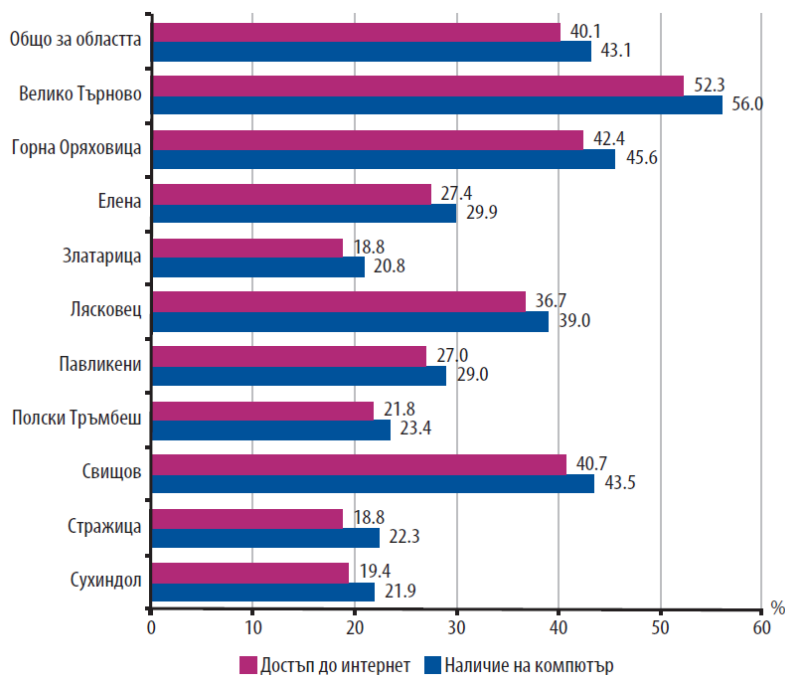
Телекомуникации

Телефонната мрежа обхваща почти всички населени места. В община Елена има покритие на всички действащи мобилни оператора, но поради планинския релеф е трудно да се постигне пълно покритие на цялата общинска територия. Теренните условия не позволяват пряко приемане на ТВ сигнал от предавателя на връх „Ботев”. За покриване на територията на общината с ТВ сигнал са изградени шест ретранслаторни станции. Те работят на автоматичен режим и не се нуждаят от обслужване.

Кабелен достъп до Интернет е осигурен само в градския център. По отношение на покритието на територията на общината с инфраструктура за широколентов достъп до интернет, община Елена попада в териториите на „дигитална сянка” в областта. Част от южните планински части на общината са неосигурени с широколентова връзка, като това са основно землищата на община Елена извън общинския център.

Данните за наличието на компютър в жилището и достъп до интернет от *Преброяване 2011г.* в община Елена показват, че 29,9% от обитаваните жилища в областта имат компютър, а с достъп до интернет са 27,4%, като тези показатели са значително по-ниски от средните за областта- 43.1% и 40.1%. Към 1.02.2011 г. с най-висок дял на жилища с наличие на компютър и достъп до интернет е община Велико Търново - съответно 56.0 и 52.3%, следва община Горна Оряховица - 45.6 и 42.4%. С най-нисък дял е община Златарица - 20.8 и 18.8 %.

Преброяване 2011г. Относителен дял на обитаваните жилища с достъп до интернет и наличие на компютър

Наблюдават се съществени териториални различия по отношение на използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ), което се отразява и на местния потенциал за икономически растеж, конкурентоспособността на местната икономика и равните възможности за населението. В селата, където все още степента на оборудване на

фирмите и домакинствата с компютри е по-ниска, е необходимо изграждането на публични места за ползване на интернет, с цел преодоляване на различията и осигуряване на достъп от страна на максимално широк кръг жители. Важно място в този процес заемат местните читалища и библиотеки. Интернет вече е достъпен и в малките селища, като някои от читалищата в селата се предоставя достъп до компютър и интернет. Макар и с по-малка популярност се ползват и библиотеките. Две от тях - в Елена и с. Беброво, работят по програмата „Глобални библиотеки”. Необходимо е внедряването на иновативни услуги в библиотеките чрез използването на информационни и комуникационни технологии.

Изводи:

- Икономическият профил на община Елена е промишлено-аграрен, като през последните години нараства значението и на сектора на услугите.
- Селско и горско стопанство играят малка роля във формирането на икономическите показатели на община Елена.
- Номенклатурата на отглежданите земеделски култури е твърде ограничена. Продукцията от животновъдството в общината е насочена предимно към самозадоволяване на населението. Като перспективни отрасли се очертават най-вече: говедовъдството, овцевъдството и пчеларството.
- Производствените мощности на преработващата промишленост са концентрирани в общинския център. Това затруднява една част от икономически активното население, което живее в останалите населени места в общината, да се реализира на трудовия пазар.
- Като особено перспективен се очертава отрасъл „Хотелиерство и ресторантьорство”, в който през последните пет години е постигнат ръст на икономическите показатели, какъвто не е характерен за нито един друг отрасъл на общинската икономика.
- Необходим е да се създадат устройствени предпоставки за пълноценно разгръщане на туристическите функции на община Елена съобразно съществуващите в територията туристически ресурси. Това включва развитието на разнообразни форми на туризъм като: познавателен, културен, селски, религиозен, еко, планински, вело, риболовен, зимен ски туризъм и др.
- Демографското развитие на община Елена през последните 5 години е неблагоприятно. Налице е трайна тенденция към намаляване на населението и обезлюдяване на част от населените места в общината.
- Естественят прираст на населението в община Елена е с твърде високи отрицателни стойности.
- Възрастовата структура на населението в общината е неблагоприятна. Тя отразява процеса на застаряване на населението.

3.4 Здравеопазване

България е на предпоследно място в Европа по здравеопазване според резултатите от Европейския здравен потребителски индекс, който измерва инфраструктурния достъп, нивото на развитие на електронните здравни услуги, материално-техническата база за получаване на специализирана медицинска и обща здравна грижа и осигуреността с медицински специалисти и достъпа до тях. Заболеваемостта на населението в община Елена не се различава съществено от общата заболеваемост в областта. По данни на РЗИ- Велико Търново с висок относителен дял са болестите на органите на кръвообращението, злокачествените новообразувания, инфекциозните и паразитни болести, болестите на дихателната система, болести на пикочно-половата система и др. По данни на НЗОК за страната, 12% от децата не се проследяват от ОПЛ/педиатър, като в селата показателят е по-висок от този в градовете. Причини затова могат да се търсят във влошаване на социално-

икономическите условия в селата, ограничения достъп до здравни услуги, по-ниското образование и здравна култура.

Особен акцент следва да се постави на нивото на здравна култура и здравен статус при населението от малцинствените групи. 12,6% от цялото ромско население в страната, включително децата, е инвалидизирано или страда от тежко хронично заболяване. Липсата на превенция, навици и условия за добра хигиена, както и навременен достъп до здравни услуги за тази група население, са сред водещите причини за повишената болестност при нея. В периода 2012-2020 г. следва да се насочат усилията към дейности за повишаване на здравната култура на малцинствените групи и провеждане на задължителни имунизации. Полагането на здравни грижи сред ромската общност в общината е комплексен проблем. Наблюдават се следните тенденции: по отношение на бременността – бременните жени се картотекират непосредствено преди раждане, не посещават редовно женска консултация и с това попадат в рискови групи бременности. Като цяло бременностите са много ранни и се наблюдават бракове по сребрена линия. Част от ромското население е неосигурено или с прекъснати здравно-осигурителни права. Няма навици за посещение при стоматолог, нито тенденция за водене на децата при дентален специалист.

След закриването на МБАЛ „Д-р Димитър Моллов”, която функционира в гр.Елена до 2011 г. на територията на общината няма организирана болнична помощ. Болничната лечебна помощ се реализира извън рамките на общината в градовете Горна Оряховица и Велико Търново.

Здравеопазването в общината е представено само от извънболнична медицинска помощ. Териториалната организация на обектите за извънболнична медицинска помощ е с ясно изразена концентрация на лекарските практики в общинския център – гр. Елена. Това създава значителни проблеми с обслужването на някои по-малки и/или по-отдалечени населени места. От особено значение за общината е доболничната медицинска помощ, която включва първичната и спешната помощ. Здравната инфраструктура в общината включва филиал на Център за спешна медицинска помощ-Велико Търново, „Медицински център I-Елена” ЕООД и хоспис, които се помещават в сградата на бившата болница в гр. Елена. На територията на общината функционират 4 частни аптеки и една оптика, които също са съсредоточени в общинския център.

Първичната медицинска помощ в общината е организирана като система, включваща мрежата от лекарски практики, финансирани от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). По данни на РЗИ-Велико Търново към 30.01.2015 г. на територията на общината са регистрирани 6 общопрактикуващи лекари и 5 практики с петима специалисти по дентална медицина. Всички те са крайно недостатъчни и не са в състояние да осигуряват ефективно доболнично здравно обслужване, особено в по-малките населени места. Общопрактикуващите лекари работят в общинския център и посещават по график обслужваните от тях села. Това създава предпоставки за ненавременно оказване на медицинска помощ и създава неравнопоставеност в достъпа до здравни услуги между селското и градското население в общината.

„Медицински център I - Елена” ЕООД е лечебно заведение за оказване на специализирана доболнична медицинска помощ. В състава на центъра работят лекари със специалности: хирургия, акушерство и гинекология, ендокринология, дерматология, неврология, уши, нос, гърло, педиатрия, офталмология, физиотерапия, рентгенология. Към центъра съществува добре оборудвана физиотерапия, а също така и лаборатория по абдоминална ехография. Медицинският център работи по договор с НЗОК, както и извършва платени прегледи.

Закриването на болничната помощ в общината и определеността на общината като труднодостъпна, особено в зимни условия, предопределя необходимостта от оптимизиране и подобряване ефективността на спешната медицинска помощ за населението. На територията на община Елена функционира **филиал на Център за спешна медицинска помощ - гр.Велико Търново**, който се помещава в сградата на бившата болница. Понастоящем той

разполага с една линейка, която обслужва всички 124 населени места на територията на общината.

На територията на община Елена се намира и един от хосписите в областта - „Хоспис - Елена” ЕООД. Капацитетът на хосписа е 25 места, като почти целогодишно той е запълнен, заради големият брой желаещи да се възползват от тази услуга. Хосписът в Елена е открит през 2009 г. в хирургичното отделение на бившата болницата. Създаден е по проект на програма ФАР за над 162 хил. евро, днес той приема пациенти от цялата страна. Хосписът не работи с РЗОК-Велико Търново, а дневният престой на пациентите се заплаща по 20 лв. Отделно близките закупуват нужните медикаменти и санитарни материали за болния. За тях се грижат общо наблюдаващ лекар, пет медицински сестри, като всички са преминали курс за палиативни грижи, както и четири санитарки, но персоналът е недостатъчен.

На територията на общината има една детска ясла с капацитет 38 места, организирани в две групи. Детската ясла е създадена за подпомагане на семействата при отглеждане на децата до три годишна възраст и за осигуряване на тяхното нормално физическо и психическо развитие. Тя е обособена структура, в която медицински и други специалисти осъществяват отглеждане, възпитание и обучение на деца от 10 месеца до 3 години.

Изводи:

- Основният проблем пред удовлетворяването на нуждите на населението от здравни грижи е свързан с отдалечеността от специализирани болнични заведения.
- Необходимост от разширяване на звеното за Спешна медицинска помощ в закритата болница;
- Липса на достатъчно квалифицирани специалисти.

3.5 Образование

Образователната система в общината дава възможност за получаване на основно и средно общо образование. Професионалното образование в община Елена е представено в няколко професионални паралелки към СОУ „Ив. Момчилов“ гр. Елена. Част от учениците се обучават в професионални и профилирани гимназии и извън общината (най-често в гр. Велико Търново и гр. Г Оряховица). Като основен образователен център се е утвърдил общинският център – гр.Елена (в който се намира и единственото СОУ в общината). Като вторични образователни центрове са се формирали още 3 села – Беброво, Константин и Майско (с по едно ОУ). Училищата участват в различни национални програми на МОН за подобряване на училищната среда, като например: „Училището – територия на учениците”, „Оптимизация на училищната мрежа”, „Чаша топло мляко и закуска”, „ИКТ в училище” и др. Педагогическият персонал в училищата общо е 95 бр.

Предучилищното обучение (възпитание) в община Елена е представено чрез функциите на изградената мрежа от 5 целодневни детски градини – ЦДГ „Радост” гр. Елена, ЦДГ „Приказен свят” с. Майско, ЦДГ „Щастливо детство” с.Константин, ЦДГ „Вяра, Надежда и Любов” с. Беброво, ЦДГ „Мир” с. Палици със филиал в с. Каменари. В детските градини работят общо 25 детски учители.

По данни на Община Елена май 2015 г.

	Детски градини			Въз рас т/г.	Бр. груп и	Бр. деца
1	ЦДГ „Радост”	Град Елена		3-4	3	71
				5	1	35
				6	2	35
				Деца със СОП – 2		

2	ЦДГ „Приказен свят”	С. Майско		3-4	1	26
				5-6	2	32
				Деца със СОП - 0		
3	ЦДГ „Щастливо детство”	С. Константин		3-4	1	14
				5	1	5
				6	1	6
				Деца със СОП - 0		
4	ЦДГ „Вяра, Надежда, Любов”	С. Беброво		3-4	1	10
				5	1	4
				6	1	3
				Деца със СОП - 0		
5	ЦДГ „Мир” Филиал Каменари	С.Палици		3-4	1	14
				5-6		
		С.Каменари		3-4	1	10
				5-6		
				Деца със СОП - 0		

Училищното образование е представено от начално, основно и средно, като на територията на общината няма професионално училище. В общината има 5 учебни заведения – СОУ „Иван Николов Момчилов” – гр. Елена, НУ „Иларион Макариополско” – гр. Елена, ОУ „Отец Паисий” – с. Константин, ОУ „Отец Паисий” – с. Майско, ОУ „Христо Ботев” – с. Беброво. Три от училищата – СОУ „Иван Николов Момчилов” – гр. Елена, НУ „Иларион Макариополско” – гр. Елена и ОУ „Христо Ботев” – с.Беброво са средишни, като последното е и защитено. В училището в Беброво през учебната 2014/2015 г. се обучават 36 деца, като учениците учат в 4 слети паралелки.

По данни на община Елена май 2015 г.

№	Име на училището	Местоположение	Вид	Бр. ученици /бр. паралелки (по класове) Брой деца със СОП		
				клас	паралелка	Бр. ученици
1	СОУ „Иван Николов Момчилов”	Град Елена		I	1	18
				II	1	22
				III	1	27
				IV	1	27
				V	2	54
				VI	2	53
				VII	2	46
				VIII	2	36
				IX	3	56

				X	3	54
				XI	2	33
				XII	2	45
				Деца със СОП – 15		
2	НУ „Иларион Макариополски“	Град Елена		I	1	21
				II	2	36
				III	1	16
				IV	1	22
				Деца със СОП – 3		
3	ОУ „Отец Паисий“	С.Константин		I	1	10
				II	1	8
				III	1	13
				IV	1	10
				V	1	14
				VI	1	13
				VII	1	13
				VIII	1	8
				Деца със СОП – 0		
4	ОУ „Отец Паисий“	С. Майско		I	1	16
				II	1	23
				III	1	23
				IV	1	29
				V	1	23
				VI	1	17
				VII	1	15
				VIII	1	14
				Подготвителна	1	16
				Деца със СОП – 0		
5	ОУ „Христо Ботев“	С.Беброво		I	2 слети класа	17
				II		
				III		
				IV		
				V	2 слети класа	11
				VI		

				VII		
				VII	1	8
				Деца със СОП – 6		

В СОУ „Иван Николов Момчилов” през учебната 2014 – 2015 г. се обучават 471 ученика, в паралелки от първи до дванадесети клас. В сравнение с предишни години се наблюдава тенденция към спад броя на завършващите ученици. Това от една страна се дължи на желанието на учениците да изучават нови специалности, не предлагащи се за изучаване в училището, а от друга се наблюдава тенденция към намаляване броя на учениците, постъпващи в първи клас главно поради намаляване на раждаемостта. В горният курс на обучение е голям интересът към специалността „Горско и ловно стопанство”, която предлага трета степен на професионална квалификация. Паралелно с това се извършва и обучение с хуманитарна, общообразователна и чуждоезикова насоченост. За учениците от другите населени места, които продължават средното си обучение училището предлага и седмичен пансион.

В НУ „Иларион Макариополски” – гр. Елена през учебната 2014 – 2015 г. се обучават 95 деца в общо 5 паралелки. В четирите ОУ по селата през същата учебна година се обучават съответно: с.Беброво – 36 ученика, с.Константин – 89 деца и с.Майско – 160 деца. В училището в с. Майско има и една подготвителна група от 16.

На територията на общината 3 от училищата са средищни - СОУ „Иван Момчилов” и НУ „Иларион Макариополски” в гр. Елена и ОУ „Христо Ботев” с. Беброво. В училищата има условия и е създадена целодневна организация на учебния процес за пътуващите ученици и е осигурено хранене. Ежедневно се осигурява безплатен транспорт по четири обходни маршрута към средищните училища на 105 пътуващи ученици в задължителна училищна възраст от 15 населени места в общината. По статистични данни подадени от училищата се вижда, че през последните 3 години броя на децата в задължителна училищна възраст, отпаднали от училище намалява:

- през учебната 2012-2013 г. – 5 бр.;
- през учебната 2013-2014 г. – 4 бр.;
- през учебната 2014-2015 г. – 2 бр.

На територията на община Елена се намира набиращото все по-голяма популярност частно лятно английско училище на Вили Чушкова в с. Мийковци, известно също така и под наименованието „Вилиленд”. Функциониращо под формата на детско екоселище то разполага със спални места за 100 човека, 10 учителя, учебни стаи, столова, спортна зала с маси за тенис, басейн, спортни площадки, като и изградено индианско селище като елемент от цялостното обучение по английски език. То включва освен обичайните учебни занимания, а също и: туристически обиколки, дискотека, излети и пикници в природата, обучения по ваене на глина и много други. Налице са всички предпоставки за създаване на взаимноизгодно партньорство между училището и местната власт в преследването на общи маркетингови цели, макар и с различен фокус – училището привлича обучаеми, а общината - туристи.

Инфраструктурата на общото образование в общината (училищни сгради, брой класни стаи и учебни кабинети и др.) е с капацитет, отговарящ на броя на учениците. Както по отношение на предучилищната, така и на училищната инфраструктура необходимите мерки за оптимизация не следва да бъдат насочени към закриване, а към ремонт, реконструкция, въвеждане на нови ИКТ в образованието, обновяване и ефикасно управление на материално-техническата база, въвеждане на мерки за енергийна ефективност и подобряване на достъпа на деца със специални образователни потребности, включително чрез създаване на подкрепяща архитектурна среда.

В общината функционира Общински детски комплекс. Като обслужващо звено в сферата на образованието той е наследник на традициите останали от бившия Център за

работа с деца. В него децата развиват образователните, творческите и физически наклонности и участват в работата на извънкласни форми, като кръжоци, школи, клубове и др. През учебната 2014/2015г. в дейностите организирани от ОДК – Елена участват 125 деца в осем постоянни групи и две временни през ваканциите. Децата имат възможност да посещават извънкласни форми по живопис, дърворезба, модерни танци, вокална група, краезнание и етнография, български народни танци и модерен балет.

Изводи:

- Като основен образователен център се е утвърдил общинският център – гр.Елена (в който се намира и единственото СОУ в общината). Като вторични образователни центрове са се формирали още 3 села – Беброво, Константин и Майско (с по едно ОУ).
- Липсва заинтересованост и мотивация на бизнеса за предоставяне на стажове и възможност за практическо обучение на учащите.
- Необходимост от мотивация на учениците чрез създаване на клубове по интереси и извънкласни занимания, насочени към развитие на индивидуалността и таланта;
- Значително по- неблагоприятна е и образователната структура на населението от етническите малцинства. Необходимо е провеждане на специализирани обучения за учители, разработване и прилагане на съвременни методики за работа с деца и ученици от етническите малцинства, особено във връзка с работа в билингвална среда;

3.6 Жилищни условия

В общината населението обитава предимно собствени жилища. Община Елена разполага с общински жилища, които се намират в жилищни кооперации в гр. Елена и къщи в населените места Илаков рът, Каменари и Тодювци. Ведомствените жилища са 1 бр., а жилищата под наем - 56 броя. Картотекирани са 13 лица и семейства, чакащи за настаняване в гр. Елена и 1 лице за село Яковци. Всички общински жилища са в регулация.

Ромското население на територията на община Елена е концентрирано в няколко населени места, намиращи се в източната част на общината (с. Майско, с. Константин, с. Каменари, с. Беброво и с. Палици). В с. Майско преобладаващо е населението от ромски произход, а в с. Константин то е с дял приблизително 30%. В останалите споменати по-горе населени места този дял е по-малък. Отделни ромски семейства живеят в гр. Елена, както и в други населени места от общината. Част от ромските семейства живеят в собствени жилища, но има и много, които обитават наети жилищни имоти, предимно частни. Общината не разполага с достатъчно общински жилищни имоти за задоволяване на потребностите на ромските семейства, а в гореспоменатите населени места изобщо няма общински жилища. Семействата с най-ниски доходи живеят в лоши жилищни условия, някои от тях обитават фургони, в които няма нито течаща вода, нито канализация.

Изготвена и процедирана е кадастрална карта за кв. „Кантона“ в с. Майско, в който живеят ромски семейства с много нисък социален статус. В същия квартал през 2008 г. е частично реализиран проект за изграждане на водоснабдяване и канализация, финансиран по „План за действие 2007“ към Националната програма за подобряване жилищните условия на ромите в Република България. Изградена е водопроводна и канализационна мрежа, но същите не са въведени в експлоатация. Водопроводната мрежа не е свързана с основното водозахранване на селото, няма и пречиствателна станция за отпадните води, поради което няма и възможност за заустване на канализационния колектор.

Селата Майско и Константин имат актуални кадастрални и регулационни планове. При осигуряване на финансиране за изграждане на жилища за ромското население, има възможност за включване на нови територии в строителните граници на двете населени места, в които да бъдат обособени урегулирани поземлени имоти за жилищно строителство.

Общинската пътна мрежа е една от най-дългите сред общинските пътни мрежи в страната, което се дължи на голямата територия и многото населени места в община Елена. Това, от друга страна, предизвиква затруднения при поддръжката на много дългата общинска пътна мрежа. Особено тежко е осигуряването на снеготочистването през зимния сезон в общината. Пътищата от общинската пътна мрежа са категоризирани в 3 категории. На територията на общината 75,8 км са I категория, 3,2 км са II категория и 162,2 км са III категория. По-голямата част от общинските пътища са изградени още в първата половина на XX в. През 70-80 те години на миналия век почти всички пътища са асфалтирани, без да им се променят напречните и надлъжните профили. Поради слабата интензивност на автомобилното движение те са издържали в относително добро състояние до края на века, но с увеличаване на натоварването една голяма част от тях в момента са в лошо състояние. За това оказва влияние и засиленият дърводобив, движението на тежкотоварните автомобили, интензифицирането на строителството в малките населени места и движението на тежки строителни машини.

4 Анализ на групите в риск в община Елена

4.1 Фактори, които пораждаат риск за различни групи от населението

Безработица при хората в трудоспособна възраст

Факторът безработица е свързан със социално-икономическото развитие на общностите и е основна причина за миграцията и емиграцията на активното работоспособно население. Безработицата може да се приеме като основен рисков фактор, свързан с доходите и стандарта на живот на хората в трудоспособна възраст.

Към 31.03.2015 г. безработните лица регистрирани в БТ – Елена са 811 бр. лица, от които мъже 390 бр. и жени 421 бр. По данни на бюро по труда, процента безработицата към март 2015 г. е 22,73, обаче реалните нива се различават от официалните данни и те са значително по-високи. Рискови групи безработни по – трудно могат да се реализират на трудовия пазар са:

- безработни лица с ниско образователно ниво - 433 бр.
- безработни лица с регистрация над 1 година - 205 бр.
- безработни лица с регистрация над 2 години - 166 бр.
- безработни лица на възраст над 55 години - 256 бр.
- безработни младежи от 18 до 29 години - 124 бр.
- безработни лица с намалена трудоспособност - 19 бр.

Безработните лица с висше образование в общината са 31 бр., като областите на образование са следните: хуманитарни и изкуства-1 бр., образование-1 бр., общество/икономическо/право – 6 бр., математика и обществознание – 2 бр., техника и технологии – 3 бр., услуги/транспорт и др. – 18 бр.

От групата на безработните най-засегнати са хората, които са с ниско ниво на образование и хората в предпензионна възраст. Безработицата на трудоспособните хора се отразява на качеството на живот на всички членове на семейството, особено на децата. Данните показват, че липсата на финансово обезпечаване, водещо до нисък стандарт на живот, влошава социално-психологическия климат в семейството, което е предпоставка за попадане на децата в рискова среда.

Ниски доходи на хората в надтрудоспособна и трудоспособна възраст

Хората в надтрудоспособна възраст представляват 24,5 % от населението на община Елена. От всички хора в пенсионна възраст, които срещат трудности по отношение на доходите, най-засегнати са хората с минимален размер на пенсиите и хората на пенсионна възраст, които по различни причини нямат пенсия. Последната група е много трудна за идентифициране, поради липсата на данни, но в нея попадат хора, които продължително време са работили без да се осигуряват.

Основополагащ фактор за нормален стандарт на живот и на хората в трудоспособна възраст е размерът на доходите, който осигурява останалите сфери на живот. Засегнати от този фактор са доста групи от населението, но размерът и периодичността на доходите оказва въздействие върху формирането на рисковите групи и уязвимост на индивидите в комбинация със следните други фактори- безработица, ниски доходи, структура и численост на семейството, увреждане или здравословен проблем на член от семейството.

Увреждане или здравословен проблем на член от семейството

Наличието на тежък здравословен проблем или увреждане на член от семейството изисква непрекъснати допълнителни разходи, които затрудняват семейния бюджет. Най-засегнати от този фактор са хора с увреждания, както и семейства, в чийто състав има човек с увреждане и/или с тежък здравословен проблем.

По данните на Дирекция „Социално подпомагане” Елена към 31.12.2014 г. са регистрирани 1 178 лица/деца с увреждания, от тях 1 150 лица и 28 деца с увреждания. В зависимост от вида на заболяването са обособени както следва:

Вид на заболяването	Лица, бр.	Деца, бр.
Физическо увреждане	561	3
Множествени увреждания	523	21
Умствена изостаналост	40	3
Психични заболявания	26	1

Принадлежност към етнически малцинства

В ромските общности са налице различни фактори, пораждащи се от бедността - ранно отпадане от училище, ниско образование и/или липсваща професионална квалификация на голяма част от жителите, трайна безработица и липса на трудови навици за част от тях, ограничена възможност за заетост, лоши битови условия.

Структура и численост на семейството (непълни, многодетни семейства, с повече нетрудоспособни членове)

Структурата и броят на членовете на семейството са от съществено значение при разпределяне на разходите между тях и в тази връзка най-засегнати са семействата, в които има повече нетрудоспособни членове, многодетни и непълни семейства. По данни на Дирекция „Социално подпомагане” – Елена за отоплителния сезон 2014-2015 г. обект на социално подпомагане под линията на бедност, включително и лица/семейства с достъп до целева помощ – отопление са 731 лица и семейства, от тях самотни родители, отглеждащи дете/деца -15 бр., многодетни семейства – 24 бр.

Децата на самотни родители са с висок риск. Някои от тях живеят при лоши битови условия, семействата им са с по-ниски доходи, което ограничава достъпа им до качествени здравни, социални и образователни услуги. Това ги поставя в неблагоприятна позиция и намалява шансовете им за успешна реализация в живота. При тях съществува голям риск от настаняване в социална услуга в общността.

Възможност да се предоставят грижи за възрастни и стари хора от техните близки

Възрастта е също фактор, който влияе върху уязвимостта на населението, спрямо възможностите за самостоятелност на хората и необходимостта от подкрепа. Грижата за възрастните хора традиционно се възприема като задължение на техните деца. През последните години все по-рядко различните поколения живеят заедно, не само в различни жилища и градове, а често и в различни държави. В тази връзка развитието на социални услуги в подкрепа на грижите за възрастните и стари хора се възприема като облекчение и за двете страни.

Групите, които могат да се формират във връзка с грижата или отсъствието на такава са:

- самотни стари хора;
- възрастни хора, в т.ч. и хора с увреждания, които нямат близки да се грижат за тях.

4.2 Характеристика на рисковите групи в община Елена

В анализа на ситуацията в община Елена се идентифицираха следните рискови групи, които се отнасят до състоянието и развитието на социалните услуги в общината Елена. В резултата на проучването са очертани основните фактори, които формират рисковите групи, както и причините, пораждащи конкретна ситуация на неравнопоставеност на основата на социално-икономически и други неблагоприятни предпоставки.

4.2.1 Деца

По статистически данни в регистрите на служба ГРАО към 31.12.2014 г. децата на територията на община Елена са 1 615 души, разделени по възрастови групи както следва:

- От 0 до 7 г. – 559 деца;
- От 8 до 14 г. – 677 деца;
- От 15 до 18 г. – 379 деца.

От събраната информация от Дирекция „Социално подпомагане” гр. Елена, РУП гр. Елена, МКБППМН град Елена и други се обособяват следните групи деца в риск:

4.2.1.1 Деца от семейства в неравностойно социално положение.

Към тази група се включват:

- Деца, които живеят в социално слаби семейства;
- Деца на самотни родители.

Социално – битовите проблеми на родителите (липса на жилище, липса или ниски доходи, многодетни семейства) предполагат обективни трудности при отглеждане на децата. Специфичен проблем за децата от семейства в неравностойно положение е ниското качество на живот и влошения социално-психологически климат в семействата. Помощите за безработни не могат да компенсират цялостния проблем на семействата в риск. Невъзможността за справяне със ситуацията е предпоставка за явления като стрес, депресия, домашно насилие, разпадане на семействата, изоставяне на деца и др., които водят до редица други неблагоприятни последици.

4.2.1.2 Деца, жертва на насилие или трафик

Тази група деца може да се раздели на три групи:

- Деца жертва на насилие в семейството;
- Деца жертва на насилие извън семейството;
- Деца жертва на трафик;

По данните на Дирекция „Социално подпомагане” гр. Елена, регистрирани деца жертви на насилие са както следва:

2010 г. – 2 бр.;

2013 г. – 7 бр.;

2014 г. – 11 бр.;

2015 г. – 2 бр.(към 01.05.2015 г.)

Характерно за деца жертви на насилие в семейството е, че броят на жертвите вероятно е много по-голям, но оплакванията са малко, поради емоционални връзки и зависимостта на децата от родителите им. Един от проблемите по отношение на работата с децата жертви на насилие е доказване на деянието. Няма специализирани съдебни състави, които приоритетно да гледат делата, свързани с деца. Все още специалистите работещи в училищата, детски градини и социалните услуги трудно разпознават белезите на насилие. Необходимо е повишаване на капацитета на всички институции, които работят с деца.

За деца жертва на насилие извън семейството все по-актуален става проблемът с трафика на деца за проституция и използването им за просия. За щастие в общината няма случаи на деца, жертви на трафик. Реално се заражда проблемът с експлоатация на детския труд, а също така и злоупотреба с деца в интернет.

В община Елена е изградена партньорска мрежа между институциите, относно постъпващите сигнали и прилагане на адекватни мерки за закрила на децата. Създадена е организация за работа на мултидисциплинарен екип на местно ниво с център Дирекция „Социално подпомагане”/отдел „Закрила на детето”, който включва представители на местната власт, на органите за местно самоуправление и други за преприемане на бързи, адекватни и координирани действия за закрила на децата.

Като се имат в предвид постъпилите сигнали за насилие в Д „СП” гр. Елена – Отдел „Закрила на детето”, могат да се отбележат като основни причини за извършване на насилие на деца занижения родителски контрол, липсата на родителска подкрепа и разбиране, конфликтите в семейството.

Обобщените потребности на децата от тези групи са свързани с предоставянето на специализирана консултантска помощ за децата и техните родители, с цел преодоляване на травмите от преживяното насилие. Услугите, които се предлагат в момента са полицейска закрила на деца, които са загубени или са в безпомощно състояние, останали без надзор, обект на престъпление и деца, за които има опасност да бъдат въввлечени в извършване на престъпление.

4.2.1.3 Деца с проблемно поведение

По данни на МКБППМН през 2014 г. са гледани 8 възпитателни дела с 11 извършители, седем от които попадат във възрастова граница до 14 години, т.е. са малолетни. Наложените мерки са съгласно чл.13, ал.1, т. 5 „Поставяне под възпитателен надзор на обществен възпитател”. Всички извършени противообществени прояви са кражби. Задължават се също и да ползват услугите на Консултативния център към МКБППМН.

При направения анализ относно причините за извършените асоциални прояви и престъпления от малолетни и непълнолетни, на преден план изпъкват следните фактори - нездрава или криминогенна семейна среда, липса на пълноценен и ефективен родителски контрол, лоши хигиенно-битови условия в семейството, не посещаване на училище, вредно влияние от страна на приятелското обкръжение, липса на трайни интереси, лекомислие и увлечение, недостатъчна заинтересованост на обществеността по проблема.

Като цяло в момента спрямо децата с проблемно поведение се прилага система от възпитателни мерки регламентирани в ЗБППМН . Приоритет в работата на МКБППМН е взаимодействието с училищните комисии, педагогическия съветник и училищни

ръководства. За всяко заседание по възпитателно дело от Дирекция „Социално подпомагане” – отдел „Закрила на детето” се осигурява представител, който да защитава правата и интересите на децата. Това подпомага определянето на адекватни и ефективни възпитателни мерки.

4.2.1.4 Деца с увреждания

По данни на Дирекция „Социално подпомагане” децата с увреждания в Община Елена са 28 към 31.12.2014 год. Това е една сложна целева група, тъй като обединява деца с физически, умствени и множествени увреждания увреждания. Основните потребности на деца с увреждания са свързани с осигуряване на достъп до образователни, здравни и социални услуги (за деца от населените места в които няма редовни транспортни връзки), придобиване на умения и навици за самостоятелен живот, осигуряване на възможности за професионална квалификация и реализация и на подкрепяща среда за семейството и близките на деца с увреждания, интеграция в общността, осигуряване на достъпна архитектурна среда.

Една от алтернативите за тази целева група е паричното подпомагане по Закона за социалното подпомагане и Закона за интеграция на хората с увреждания, както и ползването на социални услуги в общността, предлагани в Община Елена.

4.2.1.5 Деца, настанени извън биологичното си семейство

- **Деца, настанени в специализирани институции**

На територията на община Елена функционира ДДМУИ „Надежда” с. Илаков рът, в който са настанени 21 деца и младежи. В институцията се настаняват деца, след изчерпване на възможностите за извършване на услуги в общността. Към момента в дома лицата над 18 г. са 17 младежи и девойки и 4 деца. Изведенето на потребителите на специализираната институция започна през януари 2014 г. Изведените деца, младежи и девойки се настаняват в новите услуги, които са изградени по ОПРЧР „Да не изоставяме нито едно дете” – Компонент 2: Разкриване на социални услуги в общността. От януари 2014 до момента са изведени и настанени в новите услуги 28 потребителя на институцията.

ДДМУИ „Надежда” предоставя социални услуги извън семейната среда. Осигуряват се целогодишни грижи и задоволяване на индивидуалните потребности на настанените деца и младежи.

Основните цели на социалната услуга са:

1. Намаляване на броя на местата;
2. Създаване на условия за живот, близки до семейната среда;
3. Качествени грижи за задоволяване на индивидуалните потребности на потребителите на социалната услуга.
4. Създаване на възможности за развитие на индивидуалните, физически, умствени и творчески способности и стимулиране на потенциала.
5. Създаване на възможности за пълноценен живот и интеграция в обществото.

Основни потребности на децата и младежи в институцията са свързани с правото им на живот в семейна среда и осигуряване на среда, близка до семейната.

- **Деца, настанени при близки и роднини**

Настаняването на деца при роднини и близки е една от формите на споделена грижа в рамките на разширеното семейство и намира широко приложение през последните години.

Общият брой на настанените деца в семейства на роднини и близки за 2010 г. са 26 деца, за 2013 г. - 8 деца, за 2014 г. - 5 деца, към май 2015 – 2 деца, чиито случаи са преминали през Отдел „Закрила на детето” и е наложена мярка за закрила. При тези деца е необходима подкрепа на хората, които са поели грижа за отглеждане на децата, вместо техните биологични родители. Проблемите се отнасят също до потребностите на децата да получават адекватни грижи и до потребностите на роднините и близките да бъдат подкрепени при предоставяне на грижите за настанените при тях деца.

4.2.2 Възрастни хора с увреждания

Като цяло проблемите на тази група са свързани с възможността за социално включване, т.е. получаване на образование, ефективен достъп до пазара на труда, качествена здравна грижа, общуване и придвижване. От общите данни за хората с увреждания, няма данни каква част от тях имат нужда от допълнителна подкрепа, извън паричното подпомагане. Проучванията показват, че все още услугите за тях са недостатъчни. От подкрепа и заместване се нуждаят и семействата на хора, които изискват непрекъсната грижа. Наличието на увреждане поражда сериозен риск от социално изключване, независимо от възрастта. Лицата с увреждания общо за общината са 1150 (лица с физически, умствени, множествени и психични увреждания).

Това са хора в трудоспособна възраст с тежки увреждания и хора в надтрудоспособна възраст, които вследствие на възрастта и заболяванията са придобили увреждания.

Основните проблеми на тази група са:

- Липса на достъпна архитектурна среда ;
- Липса на алтернативни форми за заетост, съобразени с хората с увреждания;
- Ниски и недостатъчни доходи – за повечето основният източник на доход е пенсията за инвалидност;
- Тъй като доходите са недостатъчни, основният източник на подкрепа остава семейството.
- Когато член на разширеното семейство е засегнат от безработица или е в пенсионна възраст, домакинството изпада в ситуация на криза;
- Необходимост от подкрепа при поддържане на жилището – физическа невъзможност за извършване на ремонтни работи и поддръжка на жилището, липса на средства за ремонт;
- Нужда от помощ при поддържане на домакинството, плащане на сметки и др.;
- Част от хората с увреждания имат повече от едно заболяване, ниските доходи са причина за ограничаване на достъпа до лечение и съответно за хронично влошаване на здравословното състояние;
- Нужда от социализация, развлечения, общуване и контакти.

В групата на хората с увреждания могат да се обособят няколко специфични групи, които имат нужда от диференцирана подкрепа - хора с повече от едно хронично заболяване, даващо степен на инвалидност, самотни възрастни хора с увреждания, хора с увреждания, които имат нужда от придружител и подкрепа.

Необходими мерки за подкрепа на хора с увреждания са осигуряване на алтернативни форми на заетост, предоставяне на битови услуги за хора с увреждания в невъзможност да поддържат самостоятелно дома и домакинството си, предоставяне на почасови и дневни форми на грижа, осигуряване на достъпна среда, разширяване на възможностите за развлечения и социализация.

Необходимо е да се използват възможностите по национални и оперативни програми за предоставяне на услугите «Личен асистент», «Социален асистент» и «Домашен помощник».

4.2.2.1 Възрастни с увреждания, ползващи услугата Защитено жилище с. Илаков рът

Жилището е открито по програма ФАР 2005; Проект BG 2005/017-353.01.02 на 28.10.2008г. Проектът продължава до 31.05.2009 г., след което преминава като държавна делегирана дейност. Към момента потребителите на защитеното жилище са 10 души, възрастни с умствена изостаналост. Услугата предлага на потребителите да живеят в обстановка, близка до домашната среда, да получават адекватни на състоянието си грижи и да се подготвят за самостоятелен живот.

4.2.2.2 Стари хора, които живеят в домашна среда

Животът на старите хора в отдалечени и изолирани населени места е изключително затруднен, основно поради липсата на достатъчно средства и затруднения достъп до здравеопазване, невъзможността или затрудненията с осъществяването на комунално-битовите дейности и най-вече социалната изолация. Във всички села в общината този проблем е поставен на първо място. Броят на самотните старите хора в града и селата, които се нуждаят, но не са обхванати от социални услуги е значителен.

Открояват следните проблеми за старите хора:

- Затруднен достъп до здравни услуги;
- Затруднен достъп до закупуване на лекарства, поради липса на аптеките в малките населени места. За закупуването на лекарства старите хора зависят от отиващите в града и от близките си;
- Необходимост от помощ в домакинството. От предоставяните услуги, най-предпочитана е Личен асистент, който помага при водене на домакинството, пазаруване, приготвяне на храната, помощ при хранене, поддържане на лична и бетова хигиена и др. Същевременно възрастните хора се притесняват да пуснат в дома си външен човек, но повечето са склонни да приемат познат от селото, на когото имат доверие;
- Недостатъчни средства за издръжка;
- Нужда от медицинско наблюдение;
- Нужда от общуване;

Необходими мерки за подкрепа за старите хора в общината:

- разширяване обхвата на домашния социален патронаж;
- осигуряване на възможност за ползване на услуги за закупуване на лекарства, плащане на сметки и др.;
- достъп до здравни услуги;
- осигуряване на помощ при водене на домакинството;
- дозавършване на започнатия ремонт и преустройство на сградата на бившия Дом за деца в с. Тодювци, община Елена и разкриване на два Центъра за настаняване от семеен тип за възрастни с деменция.

Обхватът на програмата «Личен асистент» през последните години доказва, че не е достатъчен за да задоволи потребностите на хората. Като цяло бройките, които се отпускат за общината са недостатъчни, тъй като желаещите ползватели са повече.

5 Оценка на социалните услуги в община Елена

Наличните социални услуги са разглеждани като услуги за деца, за възрастни лица с увреждания и стари хора от гледна точка на предотвратяване на рисковете.

5.1 Социални услуги в общността, предоставяни от община Елена

5.1.1 Домашен социален патронаж гр. Елена

Към януари 2015 г. щатният персонал включва 13 лица в това число: управител, социален работник, касиер-домакин, главен готвач, помощник-готвач, четирима разносвачи на храна, две санитарки, двама шофьори. Капацитетът на патронираните лица е 120 души. Храната се приготвя до 10.00 ч. по изготвено седмично меню и се разсипва в сифиртаси, които са индивидуални за всеки потребител. От 10.30 ч. до 13.00 ч. колите развозват храната с два автомобила марка УАЗ и ФИАТ. Обслужват се два района: градски маршрут - град Елена и съставните улици и селски маршрут - селата Руховци, Марян, Долни Марян, Граматици, Костел, Палици, Бялковци, Беброво и Константин. Домашният социален патронаж в Елена предоставя социални услуги по домовете, свързани с доставка на храна, поддържане на лична хигиена и хигиена на жилищните помещения, обитавани от потребителя, съдействие за снабдяване с технически средства на потребители с увреждания, съдействие за явяване на ТЕЛК, битови услуги и др. Домашен социален патронаж обслужва и две от услугите в град Елена – Хосписа и Дневния център деца с увреждания. В момента услугата ползват 118 потребители.

5.1.2 Дневен център за деца и младежи с увреждания гр. Елена

„Дневен център за деца и младежи с увреждания” гр. Елена е изграден по Програма ФАР 2003 BG2003/004-937.01.04 „Подобряване качеството на живот на хората с метални увреждания” с проект по Компонент 1 – Създаване на Дневен център за деца с ментални увреждания с наименование „Равен шанс и бъдеще за децата и младежите от „невидимия свят” на община Елена. От 01.01.2008 г. ДЦДМУ е делегирана държавна дейност. Към момента дневния център е с капацитет 36 потребители и 14 бр. персонал.

Услугата е предназначена за деца и младежи с увреждания, живеещи в семейна среда и за деца и младежи от ДДМУИ с. Илаков рът. Дългосрочна цел на центъра е да осигурява включваща, приемаща и стимулираща развитието среда за ползвателите си. В Дневният център се насърчава и подкрепя социалното, емоционалното и образователното развитие на всеки потребител в стремежа да развие потенциала си и да бъде пълноценен участник в общността. От учебната 2011-2012 г. година в центъра има и изнесена паралелка към помощното училище „Св. Теодосий Търновски”, като в нея се обучават 6 деца.

5.1.3 Защитено жилище за възрастни хора с умствена изостаналост с. Ил. рът

Защитеното жилище в с. Илаков рът е изградено по Програма ФАР 2005, фаза 2 „Деинституционализация посредством предоставяне на услуги в общността на рискови групи”, проект „Изграждане на Дом за възрастни хора с умствена изостаналост в с. Илаков рът, община Елена”, финансиран от МТСП. В него са настанени 7 потребители от ДДМУИ „Надежда” с. Илаков рът. Продължителността на проекта бе от 01.04.2008 г. до 31.05.2009 г. От 01.06.2009 г. социалната услуга „Защитено жилище” с. Илаков рът е делегирана от държава дейност. Към момента е с капацитет 10 бр. и персонал 6 бр.

Защитеното жилище предоставя следните услуги: консултиране, дневна грижа, рехабилитация, терапия, ориентиране, информиране и обучение, групов работен, индивидуална работен, работен на терен, помощ в домакинството, социални услуги, ресурсно подпомагане, образование. Потребителите на ЗЖ участват редовно в изложби, концерти и др. културни мероприятия. Ежегодно се организират екскурзии в различни точки на страната.

5.2 Услуги предоставяни по оперативни програми

5.2.1 Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” - Приемна грижа

На територията на Община Елена успешно се реализира проект „И аз имам семейство” по оперативна програма развитие на човешките ресурси 2007-2013, схема за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-5.2.11 „Приеми ме”. Проектът е в изпълнение на национална стратегия визия на деинституционализация на децата в Република България.

Преди стартиране на проекта през 2011 г. на територията на Община Елена не е имало утвърдени приемни семейства, както и се отбелязваше липса на информираност от страна на населението относно социална услуга в общността „Приемна грижа”. За целта социалните работници от ЕПГ при Община Елена активно се включиха в провеждането на информационна кампания в различни населени места на общината относно разясняване какво представлява услугата „приемна грижа”, информиране по местен радиовъзел и в местен вестник Еленска трибуна, разпространяване на рекламни материали, провеждане на индивидуални консултации и информиране на желаещите да станат приемни семейства. В резултат на проведените дейности се наблюдава увеличаване на интерес към услугата, като много от жителите на общината идват в офиса на ЕПГ, за да се запознаят по – подробно с условията и спецификата на приемничеството, правейки разграничаване на приемната грижа от осиновяването.

По време на реализирането на проекта са подадени 10 заявления за кандидатстване за приемно семейство. Към 25.05.2015г. са утвърдени 8 приемни семейства, 1 семейство се отказва да продължи процедурата по оценяването им поради обективни причини. През месец април 2015г. е внесен социален доклад за оценка на кандидатите за професионално приемно семейство пред Комисия по приемна грижа към РДСП гр. В. Търново. Очакваме явяване на комисията за утвърждаване и/или отхвърляне на кандидатите. За периода от 2013 г. до момента в приемни семейства са настанени 15 деца, като 4 от тях са осиновени (2 деца в България и 2 деца в Италия), и 1 дете реинтегрирано в биологичното семейство.

Децата, които бяха настанени в приемните семейства в община Елена са от:

- ДДЛРГ „Пейо и Мария Велкови” гр. В. Търново - 2 деца ;
- ЦНСТ за Деца в риск гр. В. Търново - 2 деца ;
- ДДЛРГ с. Страхилово, общ. Полски Тръмбеш -2 деца;
- Отделение по Неонатология МОБАЛ „Д-р Стефан Черкезов” АД - 2 деца;
- ДМСГД гр. Дебелец 1 дете;
- 6 деца в риск от общността.

Значението на приемната грижа в отглеждане и възпитание на децата е огромно. Самите те казват, че „приемните родители са повече от родители”, които подготвят децата за реалния живот, чрез създаване и придобиване на необходимите навици. Децата растат в семейна среда, където получават липсващи и толкова необходими за тях внимание, грижи, обич и топлина. Децата се настаняват в приемните семейства с големи дефицити, които са резултат от престоя им в институциите или от negliжиране от страна на биологичните им родители. Отглеждане и възпитание на деца в семейната среда на приемните семейства много добре се отразява на физическо, психическо и емоционално им развитие, както и от голямо значение социализацията им в обществото. Децата редовно посещават училищата и детските градини, което е липсвало на децата в риск от общността, приемните родители своевременно обръщат внимание на здравословните проблеми на настанените деца, посещават личните им лекари и специалисти при необходимост.

Приемната грижа е от голямо значение на изоставените деца в родилния дом. Известно е, че интервенциите насочени към децата в ранна възраст имат значим ефект по отношение на индивидуалното им развитие и социализация. Отглеждането на деца в специализирани институции в ранна възраст е увреждащо в най – голяма степен и в много случай има неотменими последици. Инвестирането в ранната възраст е от решаващо значение и за успешната реинтеграция на децата.

При направен анализ се установи, че социалната услуга „приемна грижа” добре се развива на територията на Община Елена и е необходима. Приемната грижа цели предотвратяване на изоставянето и настаняването на децата, превенция на насилието и отпадане от училище, интеграция в детските градини и подобряване на училищната готовност. Основната цел на услугата е да се подкрепи процеса на деинституционализация на деца, като се създаде и реализира устойчив модел за развитие на заместваща приемна грижа за деца, настанени в специализирани институции и на деца в риск от изоставяне.

В Общинската програма за закрила на детето за 2015 година „За по – добро бъдеще на децата на Елена” са включени дейности насочени към развитие и популяризиране на услугата приемна грижа на територията на общината; работа по проект „И аз имам семейство”; увеличаване броя на приемните семейства, подобряване качеството на грижа за настанените деца на семейства на роднини и близки чрез обучения и супервизии на приемните семейства. Проектът продължава до края на м. Октомври 2015 г.

5.2.2 Проект за социално включване „За по-добро детство”

Проект „За по добро детство” се финансира със заем на Световната банка, чрез Проект за социално включване на МТСП. Изпълнението на планираните дейности по проекта и крайният му срок, следва да приключат преди 30.09.2015 г. Той се изпълнява на територията на общините Елена и Златарица. Проектът цели превенция на социалното изключване и намаляване на бедността след децата чрез инвестиции в ранното детско развитие. Чрез подобряване готовността на децата за включване в образователната система и подкрепата за формиране на родителски умения, сред уязвимите групи родители се цели да се ограничи и предаването на бедността между поколенията. Проекта включва два компонента: предоставяне на услуги за деца от 0 до 3 години и от 3 до 7 години, както и техните родители. Една от основните услуги в проекта изграждане на Център за ранна интервенция на уврежданията и обслужване от квалифициран персонал. Част от услугите се предоставят от мобилен екип, който посещава домовете на потребителите на територията на двете общини. По този проект ангажирани 23 души /здравни работници, социални работници, психолог, логопед, юрист, рехабилитатор/. Очакваните резултати от успешното реализиране на проекта са: повишено общо благосъстояние и здравен статус на децата; формирана култура за правилно отглеждане на деца; разширен обхват на услугите, свързани с отглеждането и обгрижването на деца. Проектът продължава до края на месец Октомври 2015 г. След това се предвижда услугата да премине в ДДД – Център за обществена подкрепа с капацитет 30 места.

5.2.3 Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” – Личен асистент

Проектът „Нови възможности за грижа” договор № 2014BG05M9OP001-C0001 по процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ 2014BG05M9OP001-2.2015.0001 „Нови алтернативи”; по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, 2014-2020, услуга „Личен асистент”, стартира от 21.05.2015 г., в община Елена. Целта на проекта е да се намали риска от зависимост от институционален тип грижи и подобряване качеството на живот на възрастни болни лица и хора с увреждания, както и преодоляване на последиците от социалното изключване и бедността.

Проекта осигурява плавен преход между стария и новия програмен период, като се подобрява достъпа освен до основни социални, но и до *здравни* услуги и постигане на независимост и социална интеграция за възрастните и хората с увреждания. Лицата с увреждания и затруднено обслужване получават право на индивидуален бюджет за ползване на услугата „Личен асистент”. Процедурата е основана на визията за пълноценен живот на хората от третата възраст в общността при зачитане на тяхното достойнство и право на

избор. Голяма част от хората над 65 г. с невъзможност да се самообслужват имат хронични заболявания и друг вид здравословни проблеми.

В тази връзка, чрез този проект се предоставя дългосрочна грижа, чрез предоставяне на интегрирани социални и здравни услуги с оглед гарантиране на качеството на живот, независимост и достойнство. Особено важно е взаимното допълване на грижи и услуги в домашна среда.

Проектът е с продължителност 13 месеца, като срокът на предоставяне на социалната услуга „личен асистент” – 10 месеца.

Допустими целеви групи

- Хора с увреждания с ограничения или невъзможност за самообслужване;
- Хора над 65 г. с ограничения или в невъзможност за самообслужване;
- Семейства на деца, с увреждания;
- Самотно живеещи тежко болни лица.

Към момента са назначени 71 лични асистенти, които обслужват 71 потребители, от които 11 деца на възраст от 1 до 18 години. Предоставянето на услугата е пет дни в седмицата, по 5 часа на ден за децата, а за останалите потребители по 4 часа на ден. Услугата се предоставя на територията на цялата община.

5.3 Социални услуги в специализирани институции

5.3.1 Дом за деца и младежи с умствена изостаналост

Към 01.04.2015 г. капацитетът на специализираната институция за деца и младежи с умствена изостаналост «Надежда» е 40 места, персоналът е 28 щатни бройки. Намира се в с. Илаков рът, в близост до центъра на населеното място и на 11. км от общинския център, на главен път. През 2005/2006 г. по проект, финансиран от „Социално инвестиционен фонд” на МТСП и общината на стойност 232 378 лв., към сградата на ДДМУИ е построена и пусната в експлоатация нова триетажна пристройка, в резултат на което са подобрили условията на живот на децата и младежите от дома. Обурудван е кабинет за рехабилитация и сензорна стая, която ползват децата и младежите от дома, за да подобрят емоционалното и психическото си състояние. Услугите на Дневния център за деца и младежи в гр. Елена ползват две деца, които се обучават от ресурсни учители от ПУ „Св. Теодосий Търновски”, а други шест са ученици в изнесени паралелки към същото помощното училище в ДДМУИ. В помощно училище „Иван Вазов” с. Ново село се обучават двама младежи.

Периодично се организират разходки и излети в околностите на с. Илаков рът, празнуване на рождени дни, Нова година, Баба Марта, изработване на мартенички, сувенири, картички, посрещане на Първа пролет и Деня на детето. Настанените в дома посещават форми в Общински детски комплекс гр. Елена – ателие по грънчарство и по приложни изкуства. Със свои творби участват в общински изложби.

6. Оценка на ресурсите за развитие на социални услуги в община Елена

6.1 Анализ на човешките ресурси за предоставяне на услуги

Община Елена работи съвместно с Дирекция „Социално подпомагане” за решаване на проблемите в социалната сфера.

В общинска администрация Елена кмета, заместник кмета и дирекция „ХДИРПС” осъществяват общинската политика в областта на социалните дейности и трудова заетост, координират предоставянето на социалните услуги във всички сектори - социални услуги,

образование, здравеопазване, култура, младежки дейности и други. В дирекция „ХДИПРС“ има длъжност старши експерт „Социални услуги и здравеопазване“, която пряко е ангажирана със социалните дейности и социалните услуги, както и с контрол в социалните услуги и институции, участие в консултативни комисии, консултации на граждани, обработване на заявления за финансово подпомагане, персонални и социални пенсии, работа с юридически лица с нестопанска цел за и на хора с различни целеви групи, клубове и организации.

Дирекция социално подпомагане гр. Елена е с териториален обхват общините Елена и Златарица от 01.01.2010 г. ДСП е структурирана от три отдела – отдел „Хора с увреждания и социални услуги“, отдел „Социална закрила“ и отдел „Закрила на детето“.

В ДСП гр. Елена работят общо 15 служители, разпределени както следва:

Директор и

1. Отдел „Хора с увреждания и социални услуги“:
  - ДСП – гр. Елена седалище – началник отдел, социален работник;
  - ИРМ – гр. Златарица - социални работници – 4;
2. Отдел „Социална закрила“ :
  - ДСП - гр. Елена седалище – началник отдел, главен социален работник, главен специалист ”Информационно обслужване”, старши счетоводител, социални работници – 3;
3. Отдел „Закрила на детето“:
  - ДСП - гр. Елена седалище – началник отдел;
  - ИРМ – гр. Златарица - социален работник;

Към всички социални звена на територията на общината е назначен необходимият брой персонал.

Основните потребности от развитие на човешките ресурси и на организационния капацитет, идентифицирани в процеса на анализа на ситуацията и оценка на потребностите от социални услуги в община Елена, които имат отношение към административния и организационен капацитет са свързани с:

- повишаване на капацитета на общинските администрации да управляват процеса на управление и предоставяне на социални услуги;
- повишаване на капацитета на персонала, ангажиран с администрирането, управлението и директното предоставяне на социалните услуги;
- потребност от развитие на капацитета за подготовка и управление на проекти, осигуряващи развитие на социалните услуги в общините и разширяване на обхвата на съществуващите услуги, осигуряване на качество и ефективност на предоставяните услуги;

Специфичните потребности от промяна и развитие, свързани с капацитета на човешките ресурси, които бяха идентифицирани в процеса на разработване на анализа са:

- повишаване на квалификацията, професионалния опит и уменията на управляващите социалните услуги от резидентен тип и на услугите предоставяни в общността по отношение на подбор на персонал, ориентиране и обучение на персонала, планиране на работните задачи, мотивиране на персонала, стимулиране на работата в екип и работата в разширени/мултидисциплинарни екипи.
- преодоляване на дефицита от човешки ресурси (социални работници и специализиран персонал), необходими за директното предоставяне на новоразкрити социални услуги;
- основна потребност за развитието на управленския персонал е повишаване на професионалните компетенции, свързани с прилагане на иновативни практики за повишаване на качеството и ефективността на предоставяните услуги, както и с въвеждане на механизми за ефективна оценка на положения труд, съобразени със спецификата на различните дейности по предоставяне на социалните услуги и обвързване на възнагражденията на служителите с реалната работа по обслужване на потребителите на услугите. Управленският персонал на съществуващите социални услуги има потребност от

развитие на уменията за добро управление и задържане на персонала от специалисти и стимулиране на тяхното непрекъснато развитие.

6.2. Финансов анализ на дейностите на община Елена

6.2.1 АНАЛИЗ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРИХОДИТЕ ПО БЮДЖЕТА:

Касовото изпълнение на приходите в бюджета на общината към 31.12.2014 год. възлиза на 7 298 516 лв., в т.ч:

-приходи за делегираните от държавата дейности- 4 319 473 лв.

-приходи за местни дейности -2 979 043 лв.

Приходите за делегираните от държавата дейности се изпълняват на 82.0% или при годишен план 5 264 815 лв. се изпълниха на 4 319 473 лв.

Общата субсидия за държавни дейности е изпълнена на 100.0% или при годишен план 3 868 453 лв.се изпълнява в същия размер 3 868 453 лв.

Приходите за местните дейности се изпълняват на 77.1% или при годишен план 3 862 455 лв. се изпълниха в размер на 2 979 043 лв..

През отчетния период общината е получила 393 963 лв.приходи от имуществени данъци, което представлява 110.4 % от годишния разчет. Спрямо същия период на 2013 г. са събрани в повече 48 577 лева даначни приходи.

Разчета за неданъчните приходи се изпълнява на 95,8%, или при план 911 214 лв. се изпълнява на 873 338 лв. Спрямо същия период на 2013 г. са събрани в повече 24 536 лева неданачни приход. Общо собствените приходи се изпълняват на 100,1% или при план 1 038 310 лв.се изпълнява на 445 510 лв.

Обща изравнителна субсидия е изпълнен на 100,0% или при план 1 047 000 се изпълнява в същия размер 1 047 1 006 0 лв.

Целевата субсидия за капиталови разходи е в размер на 1 108 399 лв.

Получени са и целеви трансфери от Централния бюджет общо 205 071 лв.

През отчетния период общината е получила следните трансфери:

По § 61-01.Общината е получила от Министерски съвет чрез областен управител за избори за Европейски парламент и Парламентарни избори 41 518 лв.; трансфер от Министерство на образованието и науката 70 472 лв.; АПИ-20 515 лв. средствата за текущ ремонт и зимно подържане на Републиканската пътна мрежа в чертите на гр.Елена; от Министерство на инвестиционното проектиране 107 016 лв. и от МТСП по проект «За по-добро детство» 103 614 лв.

Като намален приход за местни дейности са посочени предоставените трансфери по Закона за управление на отпадъците от община Елена на община Велико Търново за изграждане на регионално депо за отпадъци.

По § 61-05 Общината е получила от МТСП за Програми за временна заетост 99 728 лв.

Предоставен е трансфер (собствено участие) по ОП РР, както и трансформиран заем в предоставен трансфер по оперативни програми общо (-)8153 лв.

Към 31.12.2014 г. има възстановени заеми в бюджета от оперативни програми общо в размер 37 821 лв.

Към 31.12.2014 г. общината има остатък за погасяване на главница по поет дълг в размер на 26 326 лв.

6.2.2 АНАЛИЗ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РАЗХОДИТЕ ПО БЮДЖЕТА

Касовото изпълнение на разходите в общинския бюджет към 31.12.2014 г. възлизат на 7 298 516 лв.

Разходите бяха насочени за:

-делегираните от държавата дейности- 4 319 473 лв.- 59,2 %;

-местни дейности- 2 841 123 лв. 38,9 %

-дофинансиране на делегираните от държавата дейности- 137 920 лв. - 1,9%

Общо разходите са групирани по видове:

-разходи за персонал (заплати, други възнаграждения и плащания, осигурителни вонски за сметка на осигурителя) 3 505 129 лв. -48,0 %;

-издръжка 2 360 560 лв. -32,3%;

-стипендии, субсидии, помощи, членски внос, лихви 303 093 лв. - 4,2%;

-капиталови разходи 1 129 734 лв. - 15,5%;

Изпълнението на разходите по функции за делегираните от държавата дейности е както следва:

№	Функция	Сума на изпълнение 31.12.14 г	Относит. тегло %
1.	Общи държавни служби	590 460	13.7%
2.	Отбрана и сигурност	82 655	1.9%
3.	Образование	2 418 938	56.0%
4.	Здравеопазване	136 420	3.2%
5.	Социално осигуряване, подпомагане и грижи	825 146	19.1%
6.	Почивно дело и култура	236 189	5.5%
7.	Икономически дейности и услуги	29 665	0.6%
	ВСИЧКО:	4 319 473	100.0%

Изпълнението на разходите по функции за местните дейности е както следва:

№	Функция	Сума на изпълнение 31.12.14 г	Относит. тегло %
1.	Общи държавни служби	377 635	13,3%
2.	Отбрана и сигурност	16 480	0,6%
3.	Образование	117 808	4,2%
4.	Здравеопазване	59 698	2,1%
5.	Социално осигуряване, подпомагане и грижи	185 262	6,5%
6.	Жил. строителство, БКС и опазване на ок. среда	707 815	24,9%
7.	Почивно дело и култура	164 867	5,8%
8.	Икономически дейности и услуги	1 208 218	42,5%
9.	Разходи неklasифицирани в други функции	3 340	0,1%
	ВСИЧКО:	2 841 123	100,0%

Изпълненията на разходите по функции за дофинансиране на делегираните от държавата дейности е както следва:

№	Функция	Сума на изпълнение 31.12.14 г	Относит. тегло %
1.	Общи държавни служби	108 428	78,6%
2.	Отбрана и сигурност	200	0,2%
3.	Образование	8 833	6,4%
4.	Здравеопазване	3 473	2,5%
5.	Социално осигуряване, подпомагане и грижи	16 876	12,2%
6.	Почивно дело и култура	100	0,1%
	ВСИЧКО:	137 920	100.0%

Към 31.12.2014 г. по бюджета на общината има следната банкова наличност:

За делегираните от държавата дейности- (-)953 033 лв.;

За местните дейности –(-)820 072 лв.

Всичко: (-)1 773 105 лв.

Наличност в лева по срочни депозити (-)175 788 лв.

Към отчетния период общината има просрочени задължения в размер на 56 907 лв.

Към отчетния период общината има просрочени вземания в размер на 257 739 лв.

6.2.3 АНАЛИЗ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИЗВЪНБЮДЖЕТНИ СМЕТКИ И ФОНДОВЕ /ИБСФ-3-КСФ/

Към отчетния период по извънбюджетните сметки и фондове /ИБСФ-3-КСФ/ са финансирани проекти по следните оперативни програми:

По ОП” Развитие на човешките ресурси”:

1.Приеми ме

През отчетния период по проекта са постъпили 35 702 лв. и извършените разходи са в размер на 35 702 лв.

2.Грижи в семейна среда за независим и достоен живот на лица и деца с увреждания и самотно живеещи хора – услуги „Личен асистент”

През отчетният период по проекта са постъпили 413 736 лева приходи и са извършени разходи за 413 735 лева

Към 31.12.2014 г. за проекта има наличност – (-) 1 лв.

3.Развитие и реализация

През отчетният период по проекта са постъпили 40 200 лева приходи и са извършени разходи за 40 200 лева

4.Подобряване качеството на образование в средишните училища

През отчетният период по проекта са постъпили 187 954 лева приходи и са извършени разходи за 187 954 лева

5.Проект „Успех”

През отчетният период по проекта са постъпили 34 397 лева приходи и са извършени разходи за 34 397 лева.

6.Проект квалификация в ОУ и ЦДГ

През отчетният период по проекта са постъпили 3 386 лева приходи и са извършени разходи за 3 386 лева.

По ОП „Административен капацитет”

Изпълнявани са четири проекта.

През отчетният период по проектите са постъпили 219 276 лева приходи и са извършени разходи за 207 529 лева.

Към 31.12.2014 г. за един проект има наличност – (-) 11 747 лв.

По ОП “Околна среда”

Техническа помощ за подготовка на инвестиционен проект „Доизграждане на В и К мрежа и пречистватване на водите на гр.Елена”.

През отчетният период по проекта са постъпили лихви 4 лева лихви; наличността в началото на годината е 38 141 лв., а наличността към 31.12.2014 г. е (-)38145 лв.

По ОП „Регионално развитие”

През отчетния период по проекта са постъпили лихви 17 лв.; получен е трансфер от бюджета на община Елена, община Лясковец и община Златарица за дял от собствено участие 5411 лв.; възстановен е заем в бюджета на община Елена (-)2830 лв.; наличността в началото на годината е 161 649 лв., а наличността към 31.12.2014 г. е (-)77 514 лв. Извършени са разходи за 86 733 лв.

По ПРСР се изпълняват шест проекта.

Мярка 223 За залесяване – постъпили са 26 лв. лихви; наличността в началото на периода е 269 355 лв., а наличността в края на периода е (-)269 381 лв.

Мярка 226 За пожаронаблюдение – постъпили са 25 лв. лихви; наличността в началото на периода е 255 220 лв., а наличността в края на периода е (-)255 245 лв.

Мярка 321 изпълняват се три проекта

За изграждане на Защитено жилище - постъпили са 14 лв. лихви; възстановен е трансфера на ДФЗ (-)12 741 лв.; наличността в началото на периода е 151 990 лв., а наличността в края на периода е (-)139 263 лв.

За пътища - постъпили са 269 лв. лихви; получен е заем от бюджета на община Елена 1 960 лв.; наличността в началото на периода е 2 772 510 лв., а наличността в края на периода е (-)2 762 979 лв. Извършени са разходи за 11 760 лв.

За спортни съоръжения и общностен център - постъпили са 277 лв. лихви; получен е заем от бюджета на община Елена 3 380 лв. Наличността в началото на периода е 2 858 913 лв., а наличността в края на периода е (-)2 824 390 лв. Извършени са разходи за 17 900 лв.

Мярка 322 изпълнява се проект за изграждане на детски площадки - постъпили са 53 лв. лихви; възстановен е трансфер на ДФЗ (-) 7 179 лв.; наличността в началото на периода е 548 166 лв., а наличността в края на периода е (-)541 040 лв.

7. Заключение и препоръки

7.1 Основни изводи от ситуационния анализ и оценката на потребностите

От направения анализ се констатира недостиг на някои услуги за деца и възрастни в общината. Освен развитието на съществуващите социални услуги в общността е необходимо и развиването на алтернативни такива, удовлетворяващи наболели социални проблеми в семействата, училищата, детските градини и специализираните институции, свързани с извеждането на деца от институциите, отглеждането и възпитанието на деца със специфични образователни потребности, както и на самотно живеещи хора, деца и възрастни хора с увреждания, които не могат сами да се обгрижват и задоволяват ежедневните си потребности. При проучването на демографските, икономическите и социалните фактори, действащи на територията на общината, са изведени следните приоритети в развитието на социалните услуги:

- Преминаване към алтернативни форми на социални услуги, предлагани в общността, съобразно потребностите на хората с увреждания, уязвимите семейства и деца - разкриване Център за социална рехабилитация и интеграция и Център за обществена подкрепа; Центрове за настаняване от семеен тип за възрастни хора с умствена изостаналост; Центрове за настаняване от семеен тип за възрастни хора с деменция.
- Повишаване качеството на живот и грижата за хора с увреждания и стари хора, чрез предоставяне на социални услуги
- Промяна на нагласите и повишаване на чувствителността на обществеността към хората в неравностойно положение.

Специализирана институция в Илаков рът - Дом за деца и младежи с умствена изостаналост не може да предложи напълно необходимата среда, близка до семейната. Децата предстояват дългосрочно в дома и почти не се стига до реинтеграция в биологичното семейство. Има възможност, след като се изведат потребителите на институцията, сградата на дома да се преустрои и да се изградят два Центъра за настаняване от семеен тип за възрастни с умствена изостаналост. Така сградата, която е общинска собственост, ще продължи да се използва и създаване на нови работни места.

Услуги в общността за деца и младежи предлага Дневния център за деца и младежи с увреждания в гр. Елена, което е добра алтернатива и дава възможност за активно включване и преодоляване на изолацията и самостоятелно организиране на социалния и личния живот.

В последните години в общината се развиват успешно услуги в общността за възрастни - традиционно развития Домашен социален патронаж и – Защитено жилище за възрастни с умствена изостаналост в с. Илаков рът, Личен асистент.

В общината има необходимост да бъдат по-добре развити услуги за подкрепа и рехабилитация на деца и възрастни с увреждания. Недостатъчни са и наличните услуги за уязвими семейства, които включват семейно консултиране и подкрепа. През последните 3 години приемната грижа се реализира много успешно – към момента има 8 приемни родители, а деветото очаква одобрение от регионалната комисия.

За самотните стари хора, които живеят в отдалечени населени места или са в състояние на социална изолация и имат нужда от подкрепа в ежедневието си и за хората с увреждания е необходимо да продължат да се използват програмите, които развиват услугите „Личен асистент“ „Социален асистент“ и „Домашен помощник“. Тези програми са със силен социален ефект за подобряване качеството на живот на хората с увреждания и тежко болни самотни възрастни хора. Финансираните по проекти услуги в домашна среда са с определен период на изпълнение и след приключване на финансирането услугата се прекратява, което води да липса на устойчивост на услугата.

Мерките за преодоляване на проблемите на старите хора в общината, както и предстоящата деинституционализация на специализираните услуги за възрастни налагат необходимостта от разкриване на ЦНСТ за възрастни. Като база може да се използва сградата на бивш дом за деца в с. Тодювци. На сградата е започнат е ремонт през 2008 и 2009 със средства от Социалноинвестиционен фонд със идеята да се изгради дом за стари хора. Община Елена започна изпълнението на проект, като бяха извършени строителни работи и преустройство. До момента е извършен външния ремонт на основната сграда – шумо и топло изолация, частично са изпълнени ремонтните работи на втори и трети жилищни етажи, изградена е външна рампа за лица с увреждания, както и асансьорната кула. Остава незавършен ремонта на кухненския блок, ОВИ и вертикална планировка, оборудването и обзавеждането на сградата, за което трябва да се търсят възможности за финансиране по оперативните програми и други, за да може да се финализира ремонта.

7.2 Препоръки за развитието на социалните услуги

За деца и семейства в риск:

- разкриване на Центрове за настаняване от семеен тип;
- разкриване на Център за обществена подкрепа;
- приемна грижа;

За деца / лица с увреждания и стари хора:

- създаване на Център за социална рехабилитация и интеграция;
- разширяване на капацитета на услугата „Личен асистент“;
- разширяване на капацитета на услугата „Социален асистент“;
- разширяване на капацитета на услугата „Домашен помощник“;
- създаване на център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с умствена изостаналост;
- създаване на център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с деменция;